Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1084 ՇԱԲԱԹ 15 ՕԳՈՍՏՈՍ 1887 (Ն. Տ.) 27 ՕԳՈՍՏՈՍ 1887 8 ԶԻԼՀԻՃՃԷ 1304

20 ՓԱՐԱ (ԾՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԵԱՆ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՆԱՄԱԿ ՈՐ ԻՆ ԻՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

غلطه‌ده نورادونكيان خانده آرەولك
غزته‌سى اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ (ԾՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԵԱՆ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան	դահեկան	արծաթ	160
» » Վեցամսեայ	»	»	80
» » Եռամսեայ	»	»	40
Գաւառաց եւ Օտարական Թղթատարով տարեկան	»	»	240
Գաւառաց համար եւ Օտարական Թղթատարով վեցամսեայ	»	»	120
Օտար Երկիրներ, տարեկան		Ֆրանք	56
» վեցամսեայ		»	28

Դուրս գրկուած լրագրաց ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է. Խմբագրութեան գրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չդարձուիր.

Les annonces sont reçues à l'Eastern Agency place Karakeuy Deïrmen Han Constantinople

Կ. ՊՈԼԻՍ, 15 ՕԳՈՍՏՈՍ, 1887

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՀՐԿԻԶԵԱԼՔ

Սկիւտարի Նոր Թաղի հրդեհէն այրած Հայոց տուներուն թիւն է իբր 220, որք կը պարունակէին իբր 240 ընտանիք. Յունաց կորուստները քիչ մը աւելի են. Ուստի և այլ տեսակ կառավարական նպաստք հետզհետէ դադրելու վրայ են, այն տեսութեամբ թէ հրկիզեալք տակաւ կը տեղաւորին. Վեհ. Սուլթանին նուիրած 3,000 ոսկին չէ գործածուած դեռ, և կը լսենք թէ քաղաքապետ Վսեմ. Մազհար փաշա կը խորհի ձեռնարկուած հանգանակութենէն մէկ երկու հազար ոսկի ևս բարդելով կայսերական նուէրին վրայ, 4 կամ 5,000 ոսկի յատկացնել հրկիզեալ աղքատիկ ընտանեաց համար փայտաշէն տնակներ կառուցանելու, և այս նպատակաւ, այրած թաղերուն քարտէսն հանուելու վրայ է. Եթէ 4—5,000 ոսկի խնայութեամբ և հաւատարմութեամբ գործածուի, թշուառագոյն ընտանեաց պատսպարման համար բաւական տնակներ կրնան շինուիլ. Այս տեսութեամբ շատ գովելի է քաղաքապետ փաշային խորհուրդը. Բայց տարբեր տեսութեամբ մ'ալ կ'առաջարկուի որ այդ 4—5,000 ոսկւոյ գումարը բաշխուի կարօտ ընտանեաց, որոց իւրաքանչիւրն այսպէս 15—20 ական ոսկի ստանալով, կրնայ ինք շինել զիւր տնակ. Զայս առաջարկողներ կը խորհին թէ ինքնօգնութեան հետ միացեալ խնայութիւնն ապահովագոյն միջոցն է այս թշուառաց սփոփման, մինչ այդ պայմանք կրնան պակսիլ եթէ պաշտօնէից միջոցաւ շինել տրուին տնակներն. Այս կրկին խորհուրդք կը քննուին պետական նպաստամատոյց յանձնաժողովոյն մէջ, և յուսալի է որ շուտով կը տրուի վերջնական որոշում մը. զի ձմեռը մօտ է, և մարդասիրութեան տարրական պարտաւորութիւն մ'է մինչև ձմեռ ո՛և է կերպիւ տեղաւորել և ապահովել Նոր Թաղի հրդեհին բազմաթիւ և բազմակարօտ զոհերը.

⁂

ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյն հիմերն և պատերն անվնաս և հաստատուն կը մնան, և կ'ենթադրուի թէ եկեղեցւոյն վերաշինութիւնն ու զարդարումն 1,500—2,000 ոսկւով ի գլուխ կրնան հանուիլ. Մինչև իսկ բերկրութեամբ կը լսենք թէ շարժում մը կայ ճարելու սոյն գումար, և վերաշինելու զՍ. Կարապետ. Այս տեսակ աղէտից մէջ սովորական է որ նախ թաղը կը վերաշինուի, և ապա թաղին ազգային հաստատութիւնք. Օրինակի համար, Սամաթիացիք, մինչև որ չվերաշինուեցաւ իրենց թաղ, մինչև որ ցրուեալ ժողովուրդը վերստին չհամախմբեցաւ նախկին աւերակաց վրայ, չձեռնարկեցին Ս. Գէորգ եկեղեցւոյն վերաշինութեան. Ս. Կարապետի վերաշինութենէն անբաժան պէտք է համարուի նաև ճեմարանին կամ անոր նման դպրոցի մը շինութիւնը, մինչ ճեմարանին ո՛չ հիմերը մնացած են, ո՛չ պատերը, քանի որ փայտաշէն էր. Մեզ կը թուի թէ Ենի Մահալլէցիք չեն կրնար ի գլուխ հանել այս բազմածախս շինութիւններ, մինչև որ նախ իրենց այրացաւեր տուները չվերականգնեն. Բայց բերկրութեամբ միայն կրնանք ողջունել անհատական բարերարութիւն մը, կամ բարերարութեանց շարք մը, եթէ՝ առանց ժողովրդեան վրայ բեռ լինելու՝ միջոց գտնուի վերաշինելու թէ՛ զՍ. Կարապետ և զճեմարանն. Այս վերջին կէտի վրայ սոյն միջոցիս ընթերցման արժանի կը հանդիսանայ «Շինենք ճեմարանը» խորագրով տետրակ մը, որոյ ծանուցումը կ'երևի լրագրոյս մէջ.

⁂

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳ. ԿԱԼՈՒԱԾՈՑ

Ամեն չարիքէ կրնայ բարիք ծնիլ. Այս առածիս համեմատ, Խորէն Նար-Պէյ Սրբազան, Աւէ-Ալէի հինգշաբթի աւուր թուոյն մէջ, իրեն յատուկ գեղեցիկ ոճով «դաս մը» հանած էր Սկիւտարի հրդեհին պատճառաւ «Թշուառութենէն». Այդ գրութեան վրայ կը հրաւիրենք ազգային կեդրոնական եւ թաղային իշխանութեանց խորին ուշադրութիւնը. Խորէն Սրբազան աւելորդ և անարդար կը գտնէ պարսաւել Նոր Թաղի ազգայիններն և թաղային իշխանութիւնն՝ եկեղեցւոյն, դպրոցին և կալուածներուն ապահովագրուած չլինելուն համար. զի, կ'ըսէ, ամեն թաղեր ալ նոյն թերութեան մէջ կը գտնուին, և ամեն թաղեր ալ արդէն ընթացքով ունին ենթարկել նոյն աղետալից պատուհասին. Պէշիկթաշի Գեր. Քարոզիչը կ'առաջարկէ ուրեմն որ Ազգ. Ժողովն, յատուկ օրէնք մը հաստատելով, պարտ դնէ ամեն Թաղ. Խորհրդոց վրայ՝ անյապաղ և անխտիր ապահովագրել ազգային ամեն տեսակ հաստատութիւններ և կալուածներ.

Խորէն Սրբազանին առաջարկը շատ ի դէպ կուգայ սոյն վայրկենիս. Բայց նոր չէ. Եւ բաց աստի, պէտք չէ կարծել թէ ազգային իշխանութիւնն այդ մտօք բան մ'ըրած չլինի ցարդ. Ընդհակառակն, Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը մէկ երկու տարի առաջ յատկապէս զբաղեցաւ այս խնդրով, և Կրօնական Ժողովոյ Նախորդ Ատենապետն, իբրև նախկին անդամ Վարչութեան, մոռցած չէ անշուշտ թէ Տնտեսական Խորհուրդը շրջաբերականներով խստիւ պատուիրեց Թաղական Խորհրդոց՝ անյապաղ ապահովագրել ազգային ամեն կալուածներ, և, եթէ չենք սխալիր, մինչև իսկ յիշեց ապահովագրական ընկերութիւններ, որք քան զայլս աւելի նպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրեն ազգային կալուածներն, ուրիշներէ ո՛չ նուազ վստահութիւն ներշնչելով հանդերձ. Ղալաթիոյ Թաղային Յանձնաժողովէն զատ, ուրիշ թաղային իշխանութիւններ ալ աւելի կամ նուազ գործադրեցին Տնտեսական Խորհրդոյ ազդու հրահանգն, այնպէս որ, եթէ օրէնք հարկ էր այս մասին, այդ օրէնք լիովին դրուեցաւ Կեդր. Վարչութենէն, և ի կիրառութեան է այն ամեն Թաղ. Խորհրդոց համար որք պարտաճանաչութեան դոյզն զգացում մը կը կրեն. Խնդիրը Կեդր. Վարչութեան իրաւասութեան սահմանէն վեր չէ, և հարկ չի կար Ազգ. Ժողովոյ առջև հանել զայն. Ուստի, Վարչութիւնն ինքնին տնօրինութիւն մ'ըրաւ, եւ մեծ պարտաւորութիւն մը կատարեց.

Այս իրողութեանց առջև, երբ թաղի մը եկեղեցին, դպրոցն և ազգային կալուածները կ'այրին չապահովագրուած, պէտք չէ վարանինք հռչակելու թէ պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ թաղային իշխանութեան վրայ. Թերևս Խորէն Սրբազան կը յուսայ թէ Ազգ. Ժողովոյ կողմէ դրուած օրէնք մը աւելի պարտաւորիչ լինի. Բայց ակներև վտանգի մը առջև, Վարչական հրահանգի մը աւելի կամ նուազ պարտաւորիչ լինելուն խօսքն ընել աւելորդ է. Վարչութեան պատուէրներն ա՛նչափ տարրական պարտաւորութիւն մը կը հռչակէին, որ յայսմ մասին Վարչութեան հրահանգը գործադրել չուզելու չափ իրենց խիղճերը կարծրացնող թաղականք կարծենք թէ Ազգ. Ժողովոյ կողմէ դրուած օրէնք մը անտես ընելու յանդգնութիւնն ևս կրնան ունենալ.

Առանց սպասելու որ Ազգ. Ժողովն ազգային կալուածոց ապահովագրման յատուկ օրէնք մը դնէ, կը հրաւիրենք թաղային իշխանութիւններն ուշի ուշով կարդալ Գեր. Խորէն Նար-Պէյ Սրբազանի սրտաշարժ տողերն, և անյապաղ գործադրել Ազգ. Վարչութեան հրահանգներն ի մասին ապահովագրութեան. Ամեն թաղի մէջ, եթէ թաղականք անտարբեր են, թաղեցիք իրենք պէտք է ձեռք առնուն զայս խնդիր, եթէ չեն ուզեր օր մը ողբալ իրենց եկեղեցեաց, վարժարանաց և ազգային ամեն կալուածոց աւերակներուն վրայ. զի, որպէս շատ իրաւամբ կը յիշեցնէ Խորէն Նար-Պէյ Սրբազան, այս «հրաշատ» մայրաքաղաքիս մէջ ո՛չ մէկ թաղ, ո՛չ մէկ արուարձան զերծ է հրդեհէն, որ՝ «Դամոկլեսի սուրին պէս՝ կ'սպառնայ գիշեր և ցորեկ, իշխանական ապարանէն մինչև յետին աղքատի խրճիթին վրայ». Պէտք չէ վարանիլ ապահովագրելու եկեղեցիներն ալ որք կը գտնուին խիտ թաղերու կեդրոնն և ենթակայ են հրդեհի. Ամենէն ունայն նախապաշարումներէ մին է այն որով կը կարծուի թէ եկեղեցիք չեն կրնար ապահովագրուիլ.

⁂

ՈՒԼՆԻՈՅ ԱՂԷՏԸ

Ցաւալի է որ Պատրիարքարանը տակաւին պաշտօնական և մանրամասն տեղեկութիւն չունի Զէյթունի հրդեհին վրայ. Զէյթուն Կիլիկիոյ թեմ է, և կ'սպասուէր որ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը զառաջինն փութացնէր ճշգրիտ և մանրամասն տեղեկութիւններ այս ազգային աղէտի վրայ. Բայց Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին դէմ յաճախ հրատարակուած գանգատ մ'է թէ իւր ընդարձակ թեմին այլ և այլ կողմերը չունին հոգեւոր պաշտօնեայներ՝ նիւթական և բարոյական վտանգներու պահուն արագ գործողութեան մը կարող լինելու համար.

Ի բացակայութեան ազգային պաշտօնական տեղեկութեանց, պարտինք շատանալ մասնաւոր և թղթակցական տեղեկութեամբք, որոց նայելով, Զէյթունցւոց կրած դժբախտութեան մեծութեան ու սաստկութեան վրայ ի՛նչ որ ըսուի՝ քիչ է. Այրած են եօթն եկեղեցիք, որոց հինգը Լուսաւորչական Հայոց, մին Հռոմէական Հայոց և մին Բողոքական Հայոց, նաև շուկայի բոլոր խանութները, մէջը գտնուած վաճառքով, և 1,200 տուն, ամենքն ալ Հայոց. Ազատած են քաղաքին ծայրերը գտնուող քանի մը տուներ միայն. Անպատսպար և անօթի մնացած Հայոց թիւը կը հաշուի ութ հազար. Այս աղետալի պարագայից առջև, — որք ապաքէն կը ստուգուին այլ և այլ տարբեր աղբիւրներէ, — ակներև է՝ դժբախտաբար՝ թէ Նոր Թաղի հրդեհէն մեր Ազգին կրած վնասն՝ որչափ ալ մեծ՝ տակաւին անբաղդատելի է Ուլնիոյ մեծագոյն վնասուց. Յ'Ուլնիա ո՛չ միայն աւելի բազմաթիւ շէնքեր հրոյ ճարակ եղած են, ո՛չ միայն անձանց կորուստք ևս կան, ո՛չ միայն անպատսպար մնացած ազգայնոց թիւն անհամեմատ աւելի է, այլ և նպաստ ընդունելու մասին Ուլնիացիք զուրկ կը գտնուին Սկիւտարցւոց դիւրութիւններէն. Լէ-Ֆէ Հէլլէն Մարաշի թղթակիցը կ'ըսէ. «Եթէ անմիջապէս սնունդ, հագուստ և պատսպարան չհայթայթուին, հրկիզեալ թշուառներէն շատեր անշուշտ կը մեռնին».

Այս աղեխարշ պարագայից վրայ անգամ մ'ևս ստիպողապէս կը հայցենք կայսերական կառավարութեան, ազգային կեդրոնական իշխանութեան և բարեսէր ազգայնոց խորին ուշադրութիւնը. Կայս. Կառավարութիւնը խոստացաւ թէ պէտք եղած օգնութիւնք չպիտի զլացուին, Բայց Ազգն ալ բան մը պէտք է ընէ. Կը կրկնենք և կը պնդենք թէ Սովելոց նախկին Յանձնաժողովը պէտք է ընդ փոյթ տնօրինէ կարևոր նպաստ մը. Սովելոց յաւելեալ դրամագլխէն կամ կալուածներուն գէթ մէկ տարեկան շահոյն հաւասար գումար մը յատկացնելով Զէյթունցւոց համար տուներու շինութեան. Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն, իբրև իւր նուիրական պարտականութիւնները քաջ իմացող ազգային բարձրագոյն պաշտօնեայ մը, գլուխ պէտք է կանգնի Զէյթունցւոց օգնութիւն հասցնելու համար լինելիք ազգային ճգանց, այն պատճառաւ մանաւանդ թէ Քաղաքական Ժողով չունինք այս միջոցիս, և սովորականէն աւելի պատասխանատուութիւններ բարդուած կը գտնուին Ն. Ամենապատուութեան վրայ.

⁂

ՆՈՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՄԸ

Պ. Ռափայէլ Պատկանեան, զոր սիրով և մեծարանօք ընդունեցին Կ. Պոլսոյ հայ ընկերութիւնն եւ պաշտօնական մարմիններն առանց կրօնի խտրութեան, ի մէջ այլոց ջերմ փափաք կը ցուցնէր տեսնել «Ամիրաները». Վերջին եօթնեկիս մէջ կատարուած նշանակելի դէպք մը ցոյց կուտայ թէ, եթէ ո՛չ ևս են հին Ամիրայք, բայց տակաւին մերթ ընդ մերթ բարեբախտութիւն ունինք անոնց բարեգործութիւններն երախտագիտութեամբ յիշելու. Անցեալ կիւրակի Մաքրիգիւղի մէջ կատարեցաւ «Տատեան Վարժարանի» հիմնարկութեան բերկրալի հանդէսը. Տատեան բարեյիշատակ Յովհաննէս Պէյի ազգային բազմաթիւ բարիքներէն մին ալ այն եղած էր որ կայսերական գործարաններէն ունեցած մէկ պահանջքն Հայ-Հռոմ սեղանաւորի մը վրայ փոխանցելով՝ անկէ բաժին մը հանած էր Ազգին. Եթէ մեր յիշողութիւն չի խաբեր զմեզ, Ն. Վսեմութեան բուն կամքն էր յԱզատլը եկեղեցւոյ մը շինութիւնը. Բայց յետոյ Ն. Վսեմութեան կամքը յաւագոյն կիրառութիւն մ'ունեցած է՝ տնօրինութեամբ Առաքել Պէյի սահմանուելով դպրոցի մը շինութիւնն ի Մաքրիգիւղ, որ վերջին տարիներս ամենէն աւելի զարգացող արուարձաններէն մին է Մայրաքաղաքիս, և ուր արդէն հաստատեալ ազգայինք ստուարաթիւ հասարակութիւն մ'եղած են, և տարուէ տարի բազմանալու վրայ են. Խնդիրն այն է թէ, 600 ոսկիէ պակաս գումար մը, — որ է զուտ մնացորդ Յովհաննէս Պէյի Թ---քէի վերածեալ առնելիքէն Ազգին յատկացեալ մասին, — պիտի բաւէ՞ Մաքրիգիւղի բարեկեցիկ հայ հասարակութեան արժանավայել դպրոցի մը կառուցման. Կ'ենթադրենք թէ զայս հարց իրենք իրենց առաջարկած են Մաքրիգիւղի Հայք, որք անշուշտ չպիտի զլանան հարկաւոր յաւելուածը, կառուցանելու համար դպրոց մը որ՝ ինչպէս արդէն փառաւոր յիշատակարան մը պիտի լինի Տատեանց գերդաստանին՝ նոյնպէս ալ բաւական լինի գոհացնելու Մաքրիգիւղի պէս յառաջդէմ արուարձանի մը կրթական աճեցուն պէտքերը.

⁂

ՌՈՒՍԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ԳՈՐԾԵՐ

Ռուսիոյ Հայոց գործերուն ի մօտոյ իրազեկ պատուական հիւրերն զորս ունեցանք վերջերս՝ միահամուռ կը խօսին Տ. Մակար Կաթողիկոսի վրայ. Կը հաստատեն թէ Ն. Վեհափառութիւն խղճի մտօք կատարած է ինչ որ կ'ակնկալուէր Էջմիածնի Գահակալէն՝ վերաբերմամբ ռուս Կառավարութեան կրթական և այլ տնօրինութեանց. և թէ ուրիշ մը չպիտի կրնար Տ. Մակար Կաթողիկոսէն աւելի յաջողիլ.

Բայց Տ. Մակար Կաթողիկոս կը պաշտօնավարէ Աղեքսանդր Գ. կայսեր օրով. մինչդեռ Տ. Գէորգ Կաթողիկոս կը պաշտօնավարէր Աղեքսանդր Բ. կայսեր օրով. Տ. Մակար Կաթողիկոս կը գործէ մինչ Կովկասիոյ կուսակալ է Տօնտուքով-Քորսաքով իշխան, իսկ Տ. Գէորգ Կաթողիկոս կը գործէր երբ Կովկասիոյ Փոխ-արքայ էր համբաւաւոր Միքայէլ Մեծ-Դուքս. Ժամանակներն և Ռուսիոյ ներքին քաղաքականութիւնն յոյժ փոփոխեալ են այժմ. Թողունք ձուլման քաղաքականութիւնն որ շատ հին է, ռուս Կառավարութիւնն այսօր իւր հարազատ ռուս հպատակաց նկատմամբ շատ աւելի պահպանողական և յետադիմական ընթացք մը կը բռնէ՝ բաղդատմամբ ստրուկներն ազատագրող, հանրային կրթութեան մեծ մղում տուող, դատական իշխանութիւնը վերակազմող և գաւառային ինքնօրինութիւնն ընդարձակող Աղեքսանդր Բ. կայսեր վարչութեան. Արդ, երբ յետաշրջում մը կայ ի բուն Ռուսաստան, անխուսափելի է որ նորա հետեւանքներն զգալի լինին նաև ի Կովկասիա, — ամենևին ի հաշիւ չառնլով որ ռուս Կառավարութիւնն Հայոց նկատմամբ նոր քաղաքականութիւն մը բռնելու պէտքն զգացած լինի, ինչպէս բացայայտ կը ցուցնէր Պ. Նիկոլայիի Տեղեկագիրը. Կովկասիոյ Հայոց նկատմամբ ընդունուած կրթական եւ այլ սեղմիչ տրամադրութիւնք, ո՛րչափ ևս ցաւալի, բայց լիովին կը բացատրուին՝ Հայ Ազգէն և իւր գործիչներէն բնաւ կախում չունեցող այս ընդհանուր պայմաններով. Եւ այս ընդհանուր պայմաններն ակնարկելով է որ քաջահմուտ դիտողք Տ. Մակար Կաթողիկոսի գործունէութեան՝ կը հաստատեն առանց վարանման թէ Ն. Վեհափառութիւն ըրած է և կ'ընէ ինչ որ Կաթողիկոս մը կրնար ընել այս կարի անախորժ և դժուարին պարագայից մէջ.

⁂

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆՈՐ ԿԱՆՈՆՔ ՌՈՒՍԻՈՅ

Եւ աւասիկ նոր ապացոյց մը թէ Ռուսիոյ Հայք ի հարկէ կը կրեն ամեն յետադիմական տնօրինութիւն որ ի գործ կը դրուի բուն ռուսազգի հպատակաց համար. Շաբթուս մէջ հրատարակեցինք ընդարձակ ծանօթութիւններ՝ գիմնազիոններու և կէս-գիմնազիոններու նկատմամբ Ռուսիոյ հանրային կրթութեան նախարարին հաստատած նոր կանոնաց վրայ. (Տե՛ս մանաւանդ Թ---ի ուշագրաւ խմբագրականն, ամբողջովին թարգմանեալ Աւէ-Ալէի հինգշաբթի աւուր թուով.) Ռուս Կառավարութիւնն որոշեց այսուհետեւ աղքատ տղայք չընդունիլ պետական միջնակարգ վարժարաններն, որպէս զի երկրին մէջ դժգոհ երիտասարդաց թիւը չբազմանայ. Այս կրթական հաստատութիւնները պիտի ըն-

---

—)(30)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺԻՒԼ ՄԱՌԻ

ԹԷՐԷԶ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԲԱՂԴԻՆ ՊՈՂՈՏՑԵՆ

—Տեսակցութիւնը կը մերժեմ եւ չեմ կրնար բառ մ'աւելցնել այդ խօսքերուս վրայ. Ձեր կինը չպիտի լինիմ երբեք . . . Գալով աղաչանքին, պատրաստ եմ կատարել զայն եթէ կարող լինիմ.

Այս բառերն արտասանած էր այն խռովեալ եւ հաստատ ձայնով զոր ի գործ կ'ածէր նմա հետ խօսած ատեն.

—Ինչո՞ւ համար չէք ուզեր ամուսնանալ ինծի հետ :

—Որովհետեւ չեմ սիրեր զձեզ . . . որովհետեւ բիրտ եւ քինախնդիր էք, ի մի բան՝ որովհետեւ կը վախնամ ձեզմէ . . . ո՛չ, ոչ թէ ինծի համար, երկչոտ չեմ, փա՛ռք Աստուծոյ . . . Որովհետեւ ինծի կը թուի թէ պատրաստ էք ամեն միջոց ի գործ դնելով անցնիլ խոչընդոտներու վրայէն՝ ձեր նպատակին հասնելու համար . . . Որովհետեւ, կ'ըսեմ դարձեալ, ձեզ նկատմամբ խորշում կ'զգամ, և ձեր բնաւորութեան մէջ չկայ բան մը որ յարգելի ընծայէ զձեզ յաչս իմ. Կ'ուզէիք որ անկեղծօրէն խօսիմ. Ես ալ անկեղծութեամբ խօսեցայ.

Գիլման գլուխն երերցուց առանց պատասխանելու.

Այլ իւր աչերը կրակ կը ցայտէին.

—Աղաչանք մ'ունիք ընելիք, ըսաւ Թէրէզ.

—Գիտէք թէ որչափ կը սիրեմ զձեզ և նախանձոտ եմ . . . Ուստի, այնպէս մ'ըրէք որ հայրս եւ մայրս ա՛լ դղեակին մէջ չընդունին այն երկու բաղդախնդիրներն որք չեմ գիտեր ուսկից եկած են եւ որք ժամանակէ մ'ի վեր յաճախ կը տեսնուին ի Սոնըրի.

—Ինչո՞ւ համար. Պատճառ մը չկայ որ երես դարձնենք անոնցմէ.

—Ինծ կը թուի թէ շատ խանդաղատանօք կը դիտեն զձեզ եւ թէ դուք անզգած չէք անոնց նայուածքներէն . . . բաց աստի, անոնցմէ մին այս երեկոյ պարտէզէն վերցուց ծաղիկ մը զոր անդ ձգած էիք եւ սրտին վրայ պահեց.

—Ձեզ ի՞նչ փոյթ, քանի որ յաւէտ չպիտի սիրեմ զձեզ.

—Ինծ համար տանջանք մ'է լսել ձեր այդ խօսքը, սակայն աւելի մեծ տանջանք մը պիտի լինի երբ ինձմէ զատ ուրիշ մը սիրէ զձեզ.

—Հօրեղբօրորդի իմ, լաւ ուշ դրէք ըսածիս. ես հարուստ, ազատ, անկախ եմ. Ոչ մէկ բան կը հարկադրէ զիս մնալ ի Սոնըրի, բայց եթէ այն ցաւը զոր հեռանալով պիտի պատճառեմ ձեր մօր, որ իւր աղջկան պէս կը սիրէ զիս. Սակայն ձեր դիտողութիւններէն ձանձրացած եմ . . . Մի՛ բռնադատէք զիս որ մեկնիմ . . . Յայնժամ բնաւ չէք տեսներ զիս . . .

Գիլման տարօրինակ ժպիտ մ'ունեցաւ.

—Մեկնեցէք ուրեմն, ըսաւ, հեռացէք մեզմէ . . . գէթ յայնժամ վստահ պիտի լինիմ թէ տրամադիր չէք սիրել այդ երկու մարդոց մին.

Թէրէզ սարսռաց, հոգւոյն խորէն այլայլելով.

—Եթէ այդ ճշմարիտ լինէր, մինչև հիմա գիտցած կը լինէիք.

Եւ երիտասարդն, հասկնալով ամեն բան, բռունցքը սեղմած, շրթները գունաթափ, կը խորհէր.

—Ա՛հ, կը սիրէ՜ զոյգ երկքն. Ա՛հ, վա՜յ, վա՜յ Թէրէզի եւ միւսին.

Տագնապեալ աղջկան սիրտն երկուքին որո՞ւն կողմ կը հակէր.

Սամսոնի՞ թէ Ժան-Մառգի.

Չէր գիտեր, սակայն միտքը դրաւ ընդհուպ գիտնալ.

Սրահին մէջ մինակ մնացած էր.

Թէրէզ դուրս ելած էր եւ իւր սենեակը քաշուած.

Մանկամարդ աղջիկը, քիչ մը դժգոյն եւ մտահոգ, կը խորհէր Գիլմանի խօսքերուն վրայ.

Ուրեմն իրօք կը սիրէ՞ր.

Կը սիրէ՞ր այն երիտասարդն որ դէմքն այնքան անուշ ու այնքա՛ն ազնիւ էր, որ մեծ կապոյտ աչերն այնքան խաղաղիկ էին.

Քանի մը օրէ ի վեր ինչո՞ւ այնքան շատ կը մտածէր նորա վրայ.

Ինչո՞ւ հիւանդացած եւ քիչ մը տենդ ունեցած ատենն, իւր երազոց մէջ տեսած էր զԺան-Մառգ, ինքզինքը նորա գրկաց մէջ, որպէս գետակին ափանց վրայ, յետոյ ձեռնամած եւ պաղատագին՝ երբ չար խորհուրդ մ'ունեցած էր նորա նկատմամբ . . .

Իրեն համար ի՞նչ կարեւորութիւն ունէին Գիլմանի սպառնալիքները. զայն ալ ոչինչ գրելու չափ արութիւն ունէր.

Բոլորովին ազատ էր հետեւելու իւր սրտին բաղձանաց. որբ եւ հարուստ էր . . . Ինք ո՛չ անուն կը փնտռէր, ո՛չ հարստութիւն . . . Ժան-Մառգ գործաւոր մը սակայն ինչ՝ բարձր մարդ մ'էր. աւելի՛ լաւ, պիտի ազնուացնէ՛ր զնա . . . Գրեթէ աղքատ էր, հասարակ գործարանին որ գէշ աղէկ կը բանէր . . . աւելի՛ լաւ, պիտի հարստացնէ՛ր զնա . . . Ուսկից կուգար Ժան-Մառգ . . . Պիտի ըսէր իրեն . . . պիտի իմանար ամեն բան . . . վստահ էր թէ Ժան-Մառգի կենաց մէջ չկար բան մը որ ամօթով կարմրցնէր իւր ճակատն. Ի՛նչ կ'ուզէր ազնիւ աւելի.

Օր մը Կիւյ տը Դուէզռաց եւ կոմսուհին, Սամսոնի եւ նորա եղբօր վրայ խօսելով, ըսած էին իրեն այսչափ.

—Մէկէնէն Պոմբեայ որդւոց ղեկավարներն են ասոնք . . . Հասարակաց ճամբուն վրայ գտեր է զնոսա մայրացին եւ իւր քովն առեր է, նոցա բարի դէմքէն եւ սիրունութենէն զգածեալ . . .

Կիւյ եւ Ժանն լաւ էին մեծութեամբ, եւ խանդաղատանօք ուրախացուցած էին իրենց գլուխն՝ երբ թէ ընկեցեալ տաժանելի յիշատակէ մը.

Թէրէզ լսած էր զայդ.

Թերեւս Ժան-Մառգ բնաւ չէր ճանչցած իւր ծնողքը.

Սակայն ասի ի՞նչ փոյթ իրեն . . . Պատճառ մը չէ՞ր այդ որ աւելի եւս սիրէր զնա . . .

Որովհետեւ կը սիրէ՛ր զնա . . . Հարկ էր որ ինքն իրեն խոստովանէր զայս . . . Իւր սիրտը կը թուլանար, կը թմրկանար . . . Երբ նորա վրայ մտածէր,—եւ իւր միակ զբաղումն էր այս,—խանդաղատանքներ կ'ունենար որք հառաչանքներ կը խլէին նորա կուրծքէն եւ արցունքով կը թրջէին նորա աչերը . . .

Յայնժամ, երբ քաջ հասկցաւ թէ կը սիրէր զԺան-Մառգ, թող տուաւ որ իւր կիրքն ընդարձակ անոնց տանի զինքն, առանց զխմբագրելու, առանց իսկ ինքզինքին հարցնելու թէ երջանկութիւնն այդ սիրոյն ծայրն էր եւ թէ Ժան-Մառգ կը սիրէ՞ր զինքը.

Փոխանակ սպասելու բաղդին առիթներուն՝ տեսնելու համար զերիտասարդն, ինք փնտռեց, ծնաց այդ առիթները.

Տարիֆառենէկի կ'սպասէր այն աւուրց յորս գիտէր թէ երիտասարդներն ի դղեակ պիտի գային, եւ բուն որուն կիրքը կը կուրցնէր զնա, չէր նշմարեր թէ Սամսոն իրե՞ն միայն կը նայէր . . . Ինչպէս որ Սամսոն ալ, նոյնպէս կուրցած, չէր հասկնար իւր եղբօր սրտին գաղտնիքը.

Ժան-Մառգ նախ եւ առաջ անձնատուր եղած էր իւր նորածագ սիրոյն առանց խորհրդածելու. յետոյ սոսկաց տեսնելով թէ այդ սէրն ի՛նչ աւեր կը գործէր իւր սրտին մէջ.

Վախցաւ որ օր մը ինքզինքը կը մատնէ Թէրէզի առջեւ . . .

Նոյնպէս վախցաւ անգամ մը, մանկամարդ աղջկան խօսուն աչաց մէջ կարծելով կարդալ թէ Թէրէզ զինքը տեսած ատեն միայն երջանիկ էր եւ թէ միակ բառ մը կ'սպասէր՝ ցոյց տալու համար որ զգածուած էր երիտասարդին աղաչանաց . . .

Երբ խորհեցաւ թէ մանկամարդ աղջիկը Թերեւս կը սիրէր զինքն, հիւանդացաւ . . .

Հապա Սամսոն. Սամսոն, որ իւր կեանքն համակ դրած էր իւր սիրոյն մէջ . . . Սամսոն, որ պիտի մեղադրէր զինքը թէ խաբած էր իւր բարեկամութիւնը . . . Սամսոն, որ երբեմն իրեն համար այրած էր, որ ազատած էր զինքը ցուրտէ, նեղութենէ, ծարաւէ . . . Սամսո՛ն, բարեկամէ՛ աւելի, եղբա՛յր . . . եղբօրմէ՛ աւելի, բարեկա՛մ . . . Միթէ կրնա՞ր անկէ գողնալ Թէրէզի սիրտը, կոտրատել նորա սէրն, առ յաւէտ տխրեցնել նորա կեանքը . . .

Ո՛չ, իրեն անկ էր անձնազոհ լինել, որովհետեւ բաղդն ուզած էր որ ինք զառաջին գիտնար իւր եղբօր սէրն, եւ Սամսոն չգիտնար նորայն.

Թէրէզ Սամսոնը սիրելու էր, մեծոգի, որ եւ գեղեցիկ երիտասարդը . . . Պէ՛տք էր որ Սամսոնը սիրէր, ո՛չ թէ Ժան-Մառգը . . .

Սամսոն երջանիկ պիտի լինէր, որովհետեւ յաւէտ պիտի անգիտանար իւր եղբօր սէրը.

Իւր երանութիւնն անխառն պիտի լինէր.

(Շարունակելի)

գտնուին ա՛ն աշակերտք միայն որք կը վերաբերին քիչ շատ բարեկեցիկ ընտանեաց, որպէս զի ընտանեկան հարկաւոր հսկողութիւնը կրեն, և պէտք եղած նիւթական դիւրութիւններն ունենան՝ թէ՛ լրացնելու իրենց ուսմանց ընթացքն և թէ՛ դպրոցական կամ համալսարանական ընթացքն աւարտելէ յետոյ՝ աշխարհի մէջ ապահով դիրք մը գրաւելու. Այս տնօրինութեան ոյժով, շատ մը միջնակարգ վարժարանք պիտի փակուին. զի աղքատիկ ուսանողները չընդունելով, աշակերտաց թիւը մեծապէս պիտի զեղչուի, և տեղ տեղ բնաւ հարկ չպիտի ըլլայ գիմնազիոն կամ կէս-գիմնազիոն պահպանելու.

Այս տնօրինութիւնք գործադրելի են և ի Կաւկասիա. Ինչպէս շատ հայ աշակերտք կը գտնուին ռուսական համալսարանաց մէջ, աւելի շատ հայ աշակերտք կը հետեւէին պետական միջնակարգ վարժարաններուն ուսմանց. Սովորաբար, ո՛չ եկեղեցականութեան ո՛չ ալ մանկավարժութեան փափաքող հայ աշակերտք, ծխական վարժարանաց նախակրթական ընթացքն աւարտելէ յետոյ, կը մտնէին պետական միջնակարգ վարժարաններ, ուստից ելնող պատանիք կ'երթան համալսարան, կամ ո՛ և է մասնագիտական վարժարան, և կամ կ'ընտրեն առեւտրական ասպարէզ. Պետութեան մասնագիտական վարժարանները մտնելու համար պայման է անցնիլ գիմնազիոններէն. Ուստի, այս գիմնազիոններէ մեծապէս կ'օգտէին հայ ուսանողք. Յայտնի է սակայն թէ այս ուսանողաց շատեր աղքատիկ ծնողաց զաւակներ էին. Ուրեմն, կրթական նոր կանոնաց տրամադրութեամբ, այսուհետեւ չպիտի ընդունուին, կամ բացառաբար միայն պիտի ընդունուին՝ յոյժ արտասովոր ընդունակութիւններ ցոյց տուող հայ պատանիք. Աւասիկ վնասակար տնօրինութիւն մը. բայց ի՞նչ կրնանք ըսել, երբ մէկ ու կէս միլիոն հայ ժողովրդեան հետ 80 միլիոն ռուս ժողովուրդ մը կ'ենթարկի նոյն անողոք կանոնաց կիրառութեան.

* * *

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆՔ Ի ԿԱՒԿԱՍԻԱ.

Տեղն է կրկնելու թէ չարիքէն ալ բարիք կրնայ ծնիլ. Պետական վարժարանաց նկատմամբ դրուած սեղմումները թերեւս մղեն Կաւկասիոյ Հայերը նոր զարկ մը տալու ազգային կրթութեան. Իրաւ է որ 1884ի կրթական օրէնքը շատ մը սեղմումներ դրած է այս մասին. Հայք ծխական կամ նախակրթական դպրոցներ միայն կրնան ունենալ, ի բաց առեալ թեմական ուսումնարաններն, որք կը համապատասխանեն պետական գիմնազիոններուն. Վեհ. Կաթողիկոսին իրաւասութեան ներքեւ ոչ-թեմական (կամ ոչ-հոգեւոր) միջնակարգ վարժարաններ չեն կրնար ունենալ Ռուսիոյ Հայք. Բայց Հայեր, կառավարութեան վաւերացմամբ եւ կառավարութեան ուղղակի հսկողութեան ներքեւ, կրնան հիմնել մասնաւոր միջնակարգ վարժարաններ. Թերեւս յետ այսօրիկ աւելնան Ռուսիոյ Հայոց մէջ այս կարգի կրթական հաստատութիւնք. Բայց թէ պետական գիմնազիոններու նկատմամբ հաստատեալ կանոնք գործադրելի չպիտի՞ լինին նաեւ մասնաւոր միջնակարգ վարժարանաց նկատմամբ, հարց մ'է որուն վճռական պատասխան մը տալու չեն բաւեր մեր արդի ծանօթութիւնք.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ըստ խնդրանաց Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդոյ և հրամանաւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, Պատրիարքական Գեր. Փոխանորդ Հայրն վաղը, կիրակի, պատարագ պիտի մատուցանէ նոյն եկեղեցւոյն մէջ և պատկերի օծում պիտի կատարէ.

Պ. Ռափայէլ Պատկանեան երէկ Բըրընքիբօ երթալով այցելեց տեղւոյն պատմական և նկարագեղ վայրերն և ցերեկուան ճաշն ըրաւ Նորատունկեան Վսեմ. Յակոբ էֆէնտիի տան մէջ, ուր սիրալիր մեծարանօք պատուասիրեցաւ.

Մինաս Չերազ էֆէնտի հինգշաբթի օրը սեղան մը տուաւ մեծանուն բանաստեղծին ի Գատըգիւղ, իւր տան մէջ. Սեղանին ներկայ էին նաև Ամեն. Խրիմեան Սրբազան, Արժ. Յովսէփ վարդապետ Այվազեան, Արժ. Եղիշէ վարդապետ Այվազեան և Տիկին Մատակեան. Նոյն օրը Պ. Պատկանեան ընկերակցութեամբ Չերազ էֆէնտիի՝ այցելեց գիւղին Արամեան երկսեռ վարժարանը, Ս. Թագաւոր եկեղեցին և Յունաց եկեղեցին ուր կը կարծուի թէ գումարուած լինի Քաղկեդոնի ժողովն.

Դարդանէլի Հայոց քարոզիչ Արժ. Գաբրիէլ վարդապետ Ճէվահիրճեան, որ քանի մը շաբաթէ հետէ մայրաքաղաքս կը գտնուէր, հինգշաբթի օր իւր պաշտօնատեղին վերադարձաւ.

Զաթալեանի Էվէրէկցի եւ Ֆէնէսէցի կօշկակար արհեստաւորք որք ի վաղուց անտի Աստուածածնայ տօնին օրը մատաղ բաշխելու սովորութիւն ունէին, քանի մը տարիներէ ի վեր բարեփոխելով այդ սովորութիւնն, իւրեանց մէջ գումար մը կը հանգանակեն եւ Ազգ. հիւանդանոցին կը նուիրեն. Ըստ փափագանաց յիշեալ արհեստաւորաց, Գեր. Հմայեակ եպիսկոպոս Դիմաքսեան հրաւիրեալ է յառաջիկայ երկուշաբթի, 17 օգոստոս, պատարագ մատուցանել Ս. Փրկչեան Ազգ. Հիւանդանոցի մատրան մէջ.

Վիեննայի Մխիթարեան Միաբանութեան Աբբահայր Գեր. Իգնատիոս Արքեպիսկոպոս Կիւրեղեան Նիկոմիդիայէն մայրաքաղաքս վերադարձաւ եւ վաղը պատարագ պիտի մատուցանէ ի Մեծ-Կզզի.

Իզմիրէն կը գրեն թէ տեղւոյն ընդհ. դատախազ Տիրան էֆէնտիի ամուսնութիւնն ընդ Օր. Կ. Սպարթալեան կատարուեր է Սպարթալեան էֆէնտիի ամարանոցին մէջ ի Պուճա.

ՄԱՍԻՍ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՄԱՍԻՍի այս աւուր թիւը կը պարունակէ.

Ազգային Տեսութիւն. Կեդրոնական վարժարան եւ Ղալաթիոյ Դպրոցը.
Զինուցիք. Բանախօսութիւն Զօրավար Չէնկ-Քի-Թոնկի. (Հ. ԷԼԻՆՆԵԱՆ)
Պոսփոր, քերթուած (Ե. Զ.)
Տփղիսէն Սէգավրօպօլ, Պ. Պլումշաւի ուղեւորութենէն քաղուած. (Թարգմ. ՄԻՔԱՅԷԼ Յ. ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ)
Տեղագրական. Պոռայ վանք եւ իւր յիշատակ. (Գ. Պ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ)
Բիւզանդիոն եւ Կ. Պոլիս. Երկրորդ, երրորդ եւ չորրորդ հայկազն թագաւորք Բիւզանդական կայսրութեան. (Պ. Տ)

Հրատարակութեամբ ՀՆՉԱԿ ի Դ. համարի 8րդ տետրը.— Գին 30 փարա.

Յառաջիկայ երկուշաբթի օր ԱՐԵՒԵԼՔ չպիտի հրատարակուի վերափոխման տօնին առթիւ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԷԿԻ ՍԷԼԱՄԼԸՔԸ

Սէլամլըքի արարողութիւնը կատարուեցաւ երէկ Պէշիքթաշի մզկիթին մէջ. Ներկայ էին իտալական դեսպան Պարոն Պլան և պապական Նուիրակ Տ. Պոնէդդի, որք Պէշիքթաշի պահականոցէն կը դիտէին հանդէսը. Վեհ. Սուլթանն անոնց ներկայութիւնը նշմարելով սենեկապետ Բաղըշ պէյը ղրկեց որ յանուն Ն. Վեհափառութեան մեծարեց զնոսա.

* * *

Երէկ, յաւարտ Սէլամլըքի արարողութեան, իտալական դեսպան Պարոն Պլան և պապական Նուիրակ Տ. Պոնէդդի կայս. պալատ հրաւիրուելով, Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւն ունեցան.

* * *

Վեհ. Սուլթանն երէկ Սէլամլըքի պահուն երրորդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան նուիրեց Սէլիմիյէի թընդանօթաձիգ զօրաց առաջին գնդին երկրորդ վաշտին հազարապետ Համտի պէյի և այլ և կարգի Օսմանիյէ ու Մէճիտիյէ պատուանշաններ նոյն վաշտին սպայից, նաեւ ինչպէս ծովային զօրաց վեցերորդ վաշտին սպայից.

ՌՈՒՍԻՈՅ ԱՌԱՋԱՐԿԸ
ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԽՆԴՐՈՅՆ ԱՌԹԻՒ

Բեդրպուրկի Դաչլիճը պատասխանած է Բ. Դրան հարցման՝ թէ ի՛նչ ուղղութեան պիտի հետեւի Էհրնրօթ ռուս զօրավարն, եթէ օսմ. կառավարութիւնն հաւանի որ իբր խնամակալ Ռուսիա ղրկուի նա, ընկերակցութեամբ Վսեմ. Տաւուտ էֆէնտիի. Ռուսիա կը յայտնէ թէ Էհրնրօթ զօրավարը նոյն իրաւունքները պիտի ունենայ ի Պուլկարիա, ինչ որ կը վայելէ իշխանն. այդ խնամակալը Սոֆիա հասնելուն, նախարարութիւնը պիտի կազմէ և ընտրութիւններ կատարել պիտի տայ Սոպրանիյէին համար որ պիտի հրաւիրուի նոր իշխանի ընտրութիւն կատարել.

Պուլկարական խնդրոյն համար կազմեալ նախարարական յանձնաժողովը որոյ անդամք են Բարձր. Արիֆի փաշա և Վսեմ. Սայիտ ու Ճէվտէթ փաշաները, հինգշաբթի օրն ի նիստ գումարեցաւ ընդ նախագահութեամբ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին, Ռուսիոյ այս պատասխանին վրայ խորհրդակցելու համար. Ըստ տեղեկութեանց Լ. Հէրալտի, յանձնաժողովը որոշեր է միւս մեծ Տէրութեանց հաղորդել Ռուսիոյ ծրագիրն և առանց անոնց հաւանութիւնն ստանալու որ և է նախաձեռնութիւն չ'առնել.

Աւստրիական կառավարութիւնը, կանխելով այս նպատակաւ Բ. Դրան պատրաստած ծանուցագրոյն առաքումն, յայտնած է կայս. կառավարութեան՝ թէ ռուս զօրավարի մը իբր միակ խնամակալ Պուլկարիա ղրկուիլն հակառակ է Պէրլինի դաշնագրոյն և հետեւաբար ինք (Աւստրիա) չկրնար հաւանիլ այսպիսի առաջարկի մ'ընդունելութեան.

Աւստրիոյ այս ընդդիմութեան վրայ է ահա որ երէկ զրոյց ելաւ թէ Ռուսիա առ այժմ չի պնդեր իւր ծրագրի գործադրութեան վրայ և մինչեւ իսկ այս առաւօտեան Սթամպուլ կ'իմանայ թէ Բեդրպուրկի Դաչլիճը բարեփոխելով իւր առաջարկը, զեկուցած է Բ. Դրան որ երկու կառավարութիւնք (Թուրքիա և Ռուսիա) մէկ մէկ պատուիրակ ղրկեն ի Պուլկարիա, համաձայն հրահանգներով և համահաւասար դիրքով.

ԳՈՒՐՊԱՆ ՊԱՅՐԱՄԻ ՏՕՆԸ

Շէյխ-իւլ-Իսլամի Դուռը՝ Զիլհիճճէ ամսոյ առաջին օրն անցեալ շաբաթ օրէն սկսուած համարած է և որովհետեւ Գուրպան Պայրամին նոյն ամսոյ տասներորդ օրը կը տօնուի, հետեւաբար Պայրամը պիտի սկսի յառաջիկայ երկուշաբթի.

ՈՉԽԱՐԻ ՄԻՍԸ

Ամեն տարուընէ շատ աւելի բազմաթիւ ոչխարներ բերուած են այս տարի մայրաքաղաքս Գուրպան Պայրամի տօնին առթիւ եւ գրեթէ ամեն թաղի ու արուարձանի մէջ կը նշմարուին Քարամանիոյ ոչխարաց հօտեր. Այս առատութեան պատճառն է Էնկիւրիի, Քոնեայի եւ Ատանայի նահանգաց մէջ տիրող երաշտութիւնն. արդարեւ, մինչդեռ մէկ կողմէ Փոքր Ասիոյ եւ Քիւրտիստանի հովիւք ըստ սովորութեան առատ կը բերէին իրենց ոչխարներ, միւս կողմէ վերոյիշեալ նահանգաց ոչխարի տէրերը՝ երաշտութեան շարունակուիլը տեսնելով, կ'որոշէին Գուրպան-Պայրամի տօնին առթիւ իրենք ևս Կ. Պոլիս գալ զանոնք ձեռքէ հանելու համար, որպէս զի չմեռնին անսնունդ. Բայց այս վերջնոց ոչխարք հարկադրուած լինելով երկար ճամբաներէ անցնիլ, կիզիչ արեւու մը ներքեւ, և առ ի չգոյէ զալարեաց հող ուտել —ինչպէս հաստատուած է— ողորմելի վիճակի մը մէջ, գրեթէ կիսամեռ աստ հասան. անոնցմէ չորս հազարէն աւելի ճամբան մեռած են. իսկ Քիւրտիստանի հովուաց ոչխարներն, որք ուրիշ ճամբով մը կը բերուէին, աւելի լաւ վիճակ մ'ու երեւոյթ մ'ունին քան Քարամանիոյ ոչխարներն. Այս պատճառաւ արտասովոր մրցում մը կայ յիշեալ երկու դասակարգի հովուաց միջեւ, որք իրենց հօտերը սնուցանելու միջոցներէ զուրկ՝ ստոր գներով կը վաճառեն զանոնք. այսպէս կարելի է Էնկիւրիի թիֆթիկ արտադրող ոչխար մը գնել 25-30 ղրուշի և գեղեցիկ այծ մը՝ մէկ մէճիտի, որ մորթին սովորական գինն է. Գնոց այսպիսի անկում մը տեսնուած չէր երբէք. Շրջուն մսավաճառք մեծապէս կ'օգտին այս առթէն, վերոյիշեալ նուազ գներով ոչխար գնելով և անոնց մսի օխան վաճառելով 3 ական ղրուշի. Իսկ միւս մսավաճառք (խանութպանք) այս առատութեան հակառակ կը շարունակեն մսի օխան 7 ղրշի վաճառել. Քաղաքապետութիւնը նկատողութեան առնլով այս բանն, որ կը շարունակէ շուրջ տասն օրէ ի վեր, հրահանգ ղրկեց մայրաքաղաքիս թաղապետական բոլոր շրջանակներուն որպէս զի ստիպեն մսավաճառներն՝ ոչխարի արդի գնոյն համեմատութեամբ վաճառել միսը.

—Կայս. անձնական Գանձուն Նախարար Վսեմ. Յակոբ փաշա նախընթաց օր 2,000 ոչխար գնեց, 30 ական ղրուշէն, և մայրաքաղաքիս շրջակայքը գտնուած կայս. ագարակները ղրկեց ուր կը պահուին Գուրպան Պայրամին առթիւ ամեն տարի պալատան պիտոյից համար պէտք եղած ոչխարք.

Տ. ՔՐԷԳՈՆԻ

Բրօբականտայի քարտուղար Մոնսինեէօռ Քրէգոնի որ իբր մէկ ամիս առաջ Հռոմէն յատուկ պաշտօնով մայրաքաղաքս եկած էր, հինգշաբթի առաւօտ աւստրիական թղթատարով Իզմիր գնաց ուստից Երուսաղէմ պիտի ուղեւորի.

ԱՍԻԱԿԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

Չորեքշաբթի իրիկուն եկաւ կայսերական Իրատէն որ կը վաւերացնէ Հանրօգուտ շինութեան Նախարարութեան եւ Ալդ-Սիֆէլտէր ընկերութեան միջեւ կնքեալ պայմանագրոյն բարեփոխութիւններն ու յաւելումներն ի մասին ասիական երկաթուղեաց շինութեան.

Կըսուի թէ Ալդ-Սիֆէլտէր ընկերութեան պիտի միանայ Պ. Բէնտէր, Իռլէրն Թելէկրաֆ Բոմբէնի ընկերութենէն, որ ժամանակաւ ինք ևս խնդրած էր յիշեալ երկաթուղեաց մենաշնորհն. Այժմեան արտօնատէրք եւ Պ. Բէնտէր բանակցութեան մէջ են այդ երկու կարեւոր խումբերը միացնելու համար.

Վսեմ. Տաւիտ Յարութիւն էֆէնտի հինգշաբթի առաւօտ կանուխ Եըլտըզի պալատը կոչուեցաւ ուր մնաց մինչեւ կէս օր.

—Յառաջիկայ չորեքշաբթի Վեհ. Սուլթանի գահակալութեան տարեդարձը լինելով, մայրաքաղաքիս մէջ մեծամեծ պատրաստութիւնք կը տեսնուին փառաւոր չքով կատարելու համար նոյն գիշերուան լուսավառութիւնները.

—Շուէտ Նորվէկիոյ Թագաւորը [illegible] պատուանշանն ընծայեց Արտաքին գործոց նախարարութեան դիւանագիտական թղթակցութեանց դիւանի դպր-տնօրէն Եուսուֆ պէյին.

—Ոստիկանութեան Նախարար Վսեմ. Բեհմիճ պէյ հիւանդ է քանի մ'օրէ ի վեր.

—Բաղէշի նորընտիր կուսակալ Էտհէմ փաշա երէկ կայս. պալատ երթալով իւր հրաժեշտի ողջոյնը մատոյց. Եթէ կարելի լինի, Էտհէմ փաշա այսօր իսկ իւր պաշտօնատեղին պիտի ուղեւորի.

—Վեհ. Սուլթանը Ֆէրիգութեան աստիճան շնորհեց Հանեայի պահեստի զօրաց 66րդ կիսաբաժնի Միրլիվա Ահմէտ Լութֆի փաշայի՝ որ այս առթիւ չորրորդ զօրաբանակի եօթներորդ զօրաբաժնին հրամանատար անուանեցաւ. Ահմէտ Լութֆի փաշա ի մօտոյ իւր պաշտօնատեղին պիտի ուղեւորի ի Բաբերդ.

—Մանաստըրի նորընտիր կուսակալ Խալիլ Րիֆաթ փաշա՝ որոյ համար ծանուցուեցաւ թէ հրաման ստացած է անմիջապէս իւր պաշտօնատեղին ուղեւորիլ, Պայրամէն յետոյ պիտի մեկնի մայրաքաղաքէս.

—Գարասիի կեդրոնական նահիյ անուանեցաւ Բաղէշի նահիյ Հաճի Մէհմէտ էֆէնտին՝ որ Շէյխ-իւլ-Իսլամի Դրան կողմէ հեռագրաւ հաղորդուած հրամանի մը վրայ արդէն Մուշէն ճամբայ ելած է դէպ ի իւր նոր պաշտօնատեղին.

—Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին նախագահութեամբ կազմեալ ելմտական յանձնաժողովը նախընթաց օր ի նիստ գումարուելով երկարօրէն խորհրդակցեցաւ ելմտական կարեւոր խնդրոց վրայ.

—[illegible] կ'իմանայ թէ օսմանեան զօրաց վիրաբուժներէ մին քոլերայի դէմ դարման մը գտած է որ ի մօտոյ պիտի փորձուի Իտալիոյ մէջ նոյն ախտէն վարակեալ անձանց վրայ.

—Եէնի Գաբուցի Հանըրճեան Քիւրքճի Պաշը Պետրոս աղա, երէկ մեծ Շուկան իւր խանութին մէջ փոքր անհանգստութիւն մ'զգալով տունը կ'երթայ եւ անդ յանկարծամահ կը լինի. Հանգուցեալն 55-60 տարեկան էր.

—Նախընթաց օր մէկ մէկ ամսաթոշակ վճարուեցաւ մայրաքաղաքիս բոլոր զօրագունդերու, վաշտերու սպայից ու զօրաց, հիւանդանոցաց և վարժարանաց պաշտօնէից, ուսանողաց և սպասաւորաց ու ժանտարմաներուն. Այսօր ևս մէկ մէկ ամսաթոշակ պիտի վճարուի Սպարապետի Դրան պաշտօնէից և քարտուղարաց.

—Վեհ. Սուլթանն հրամայած էր որ Էյուպի մերձակայ Տար-Իւլ-Ֆէյզ վարժարանի մրցանակաբաշխութեան հանդիսին առթիւ աշակերտաց տրուելիք գրքերու ինչպէս նաև քսան-հինգ աղքատ աշակերտաց թլփատութեան ծախքը կայս. անձնական Գանձուն նախարարութեան կողմէ վճարուի. Ըստ կայս. սոյն հրամանի, կայս. անձնական գանձուն նախարար Վսեմ. Յակոբ փաշա հարկ եղած գումարը վարժարան ղրկեց յատուկ պաշտօնէից ձեռամբ. Վարժարանին մրցանակաբաշխութեան միջոցին իբրեւ մրցանակ աշակերտաց տրուեցան Վեհ. Սուլթանին կողմէ նուիրեալ ոսկեզօծ գրքեր որոց կողքին մէկ կողմը նկարուած էր կայս. Թուղրան և միւս կողմն օսմանեան մահիկն ու աստղը. Հինգշաբթի առաւօտ սկսաւ թլփատութեան գործողութիւնն որ աւարտեցաւ երէկ առաւօտ. Ներկայ էր ծովային զօրաց նուագածուաց խումբն որ ամբողջ օրը նուագեց. Օշարակներ եւ զովարար ըմպելիներ բաշխուեցան բոլոր ներկայից.

—[illegible] կ'իմանայ թէ յանձնաժողով մը կազմուած է որ պաշտօն ունի քննել Կրետէի վարժարանաց հաշուական ընդհանուր վիճակը.

—Ս. Պապը Ս. Գրիգորի պատուանշանն ընծայեց Մեծ-Եպարքոսի թարգման Վէքիլ էֆէնտիին.

—Այս աւուր [illegible] հետեւեալ դէպքը կը պատմէ.

Սամաթիոյ Եէնի Մահալլէ թաղը բնակող Տ. Յակոբ անուն հայ քահանայ մը անցեալ ուրբաթ Պալըքլըի գերեզմանատան մէջ նստած պահուն, բարձրահասակ անձ մը անոր կը մօտենայ և կ'ըսէ թէ ինք Խասգիւղցի է և արհեստի տէր ու կը փափաքի ամուսնանալ, սակայն ցարդ յարմար աղջիկ մը գտած չէ. Քահանան կը պատասխանէ թէ Սամաթիա Եէնի Մահալլէի թաղին մէջ իրեն յարմար աղջիկ մը կայ. սակայն նախ նորա ծնողաց հաւանութիւնը պէտք է ստանալ. Այսոր վրայ անծանօթ անձը կը հեռանայ. Մէկ քանի օր յետոյ նոյն թաղի սրճարաններէն միոյն սպասաւորը, Լեւոն անուն երիտասարդ մը, քահանային տունն երթալով կ'ըսէ թէ սրճարանին մէջ մարդ մը քահանային հետ տեսնուիլ կ'ուզէ. Քահանան կը պատասխանէ թէ երեքշաբթի օրը կրնայ տեսնուիլ. Քահանան երեքշաբթի օրն այդ սրճարանը կ'երթայ ուր կը գտնէ ի Պալըքլը տեսած անձը. Երկուքն ի միասին գերեզմանատան ամայի մէկ կողմը կ'երթան տեսակցելու համար և երբ սիկառ կը ծխէին, անծանօթ անձը քահանային վրայ յարձակելով կը յափշտակէ նորա քսան ոսկին, զոր հագուստին մէջ պահած էր, և խոյս կուտայ. Ոստիկանութիւնը կը ձերբակալէ սրճարանի սպասաւոր Լեւոնն իբրեւ մեղսակից.

—Ոստիկանութիւնը նախընթաց օր քսան վեց չարագործներ աքսորեց հեռաւոր վայրեր. Չարագործք թէեւ շոգենաւ տարուած ատեն բաւական աղմուկ յարուցին, սակայն ոստիկանք տեղի չթողուցին որ և է ցաւալի դէպքի մը.

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

Լրագրոյս Դ. երեսն հրատարակած ենք այսօր, բացի Շիրքէթի սովորական ժամանակացոյցէն, Գուրպան Պայրամի տօնին առթիւ շոգենաւուց արտասովոր երթեւեկութեանց ինչպէս նաև գիշերային պտոյտի մը ժամանակացոյցերն.

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Բարիզ, 26 օգոստ.

17րդ զօրաբանակին, որ բնակավայրն է Թուլուզ, որոշուեցաւ շարժման մէջ դրուելու համար. Նախապատրաստական շրջանն այսօր կ'սկսի.

Լոնտոն, 26 օգոստ.

Անգլիական լրագիրք կը կարծեն թէ Ռուսիա որոշած է տակաւին համբերել ի մասին Պուլկարիոյ.

Սոֆիա, 26 օգոստ.

Նոր նախարարութիւն մը կազմելու համար Պ. Դոնչէֆի ջանքերն ի դերեւ ելան. Պ. Սդամպուլօֆ, որ Սոֆիա պիտի գայ, հեռագրեց թէ իւր առողջական վիճակը թոյլ չէր տար նմա ճամբայ ելնել. Հաւանական է ուրեմն որ արդի նախարարութիւնը պաշտօնը գլուխ մնայ.

Բեդրպուրկ, 26 օգոստ.

Ժուռնալ տը Ս. Բեդերսպուրկ խորհուրդ կուտայ Գոպուրկի իշխանին փութանակի հեռանալ Պուլկարիայէ.

Թէհրան, 26 օգոստ.

Կը կարծուի թէ Էյուպ խան Ռուսիա ապաստանած է.

Մասնաւոր Հեռագիր Լ. Հէրալտի

Օտեսա, հինգշաբթի

Հակառակ Ռուսիոյ բողոքին ընդդէմ Ֆէրտինանտ իշխանի գահակալութեան և հակառակ սպառնական յայտարարութեանց Գոպուրկի իշխանին ի Պուլկարիա երթալն ի վեր աստ հասարակութեան մէջ տիրող գաղափարն այն է թէ իշխանը Ռուսիոյ գաղտնի ներկայացուցիչն է ի Պուլկարիա. Այս մասին ճշմարտութիւնն ապագային մէջ երեւան պիտի լինի, և յայնժամ կրնանք ակնկալել կնճիռներ որք մինչեւ ցարդ ծագած կնճիռներէն շատ աւելի ծանր լինին.

ԱԺԱՆՍ ՌԻՒԹԷՐ

Պերլին, 26 օգոստ.

Րայխսանցայկեր կը ծանուցանէ թէ Վիլհէլմ կայսեր ապաքինումը երթալով գոհացուցիչ կը լինի. Ն. Վեհափառութեան ոյժերը կ'աւելնան.

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 15 Օգոստոս

Այսօր Յունաց Աստուածածին լինելով, Ղալաթիոյ Պորսան կէս օրէն յետոյ պիտի բացուի.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 26 օգոստոս, ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ	101 1/2
Օսմ. » Սէրի Դ. բացուեցաւ	14 5/16
» » » գոցուեցաւ	
» » » Ա.	22 1/2
» » » Բ.	14 1/2
» » » Գ.	14 1/3
Օթօման 1871	74 1/2
փոխառութիւն 1877	86 1/2
Պանք Օթօման	9 7/4
Ռուսական փոխառ. 1873	95 5/8
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիէ)	74 1/2
» առանձն. (բրիվիլէժիէ)....(°.)	98
Տայրա Սանիէ	71
Տօմէնիալ (փոխառ. Ռօչիլտ)	95
Հունգարական պարտամուրհակ 4 %	— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25 502

Վիեննա, 26 օգոստոս, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	126
Օսմանեան երկաթուղի	15 80

Բարիզ, 26 օգոստոս, ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	108 42 1/2
» » 3 %	81 87 1/2
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ. բացուեցաւ	14 55
» » » գոցուեցաւ	14 50
» » » Բ.	14 45
» » » Գ.	14 47 1/2
Օսմանեան երկաթուղի	32 87 1/2
» Րէժիի բաժնեթուղթք	— —
Պանք Օթօման	502 50
Գրէտի Լիոնէ	568 75
» Ֆօնսիէ	1357 50
Բաժնեթուղթ Լիոնի	1250
Սուէզի Ջրանցք	2005
Ռուսական 5 % 1877 ի	99 1/2
Իտալական Ռանթ	97 87 1/2
Սպանիական (արտաքին)	67 1/4
Եգիպտական միացեալ	378 85
Բրիօրիթէ Թիւրք	366 25
5 % Հելլենական	360
Չէք Լոնտոնի վրայ	25 33

ՀԱՅՔ Ի ԿՐԵՏԷ

ԿԱՆՏԻԱ, 8 օգոստ.

Տենդահար եմ, գրիչս կը դողդողայ, չփոխած եմ, ի՞նչ գրեմ, ուսումնասիրեմ. Նիւթք առատ են. Հի՞ն Կրետէն թէ նորը նկարագրեմ. Կրետէ ունի ժողովուրդ մը, որ զէն ի ձեռին միշտ ազատապանծ կանգուն կայ լերկ ու մերկ ժայռերու վրայ, սեաւ և աննկուն՝ սեաւ ու թաւ անտառներու մէջ. Ժողովուրդ մը՝ որուն գլխէն հազարաւոր դարեր կ'անցնին արհաւրալի տագնապներով և արիւնալի արկածներով. Ժողովուրդ մը՝ որ հակառակ այնքան ճգանց և արիւնահեղութեանց՝ երբէք տէր չէ եղած իւր բաղդին. Ահա այս պարտասուն և [illegible] ժողովուրդն իւր հանգիստը կը գտնէ 1878էն, երբ Վեհ. Սուլթան Համիտ կայսրն այլ եւս պատեհ ժամ կը համարի օժտել այս կղզին արժանաւոր արտօնութիւններով. Բայց Կրետացին Վեհ. Սուլթանի այս արդարակորով և իմաստուն տնօրինութենէն օգտուած չէ տակաւին, վայրենի բարքեր միանալով մոլեկրօնութեան հետ՝ կ'երեւի թէ, աւա՜ղ, դեռ շատ ժամանակ պիտի յետաձգեն Կրետէի յառաջադիմութիւնն. Հոս քրիստոնեայն զինուորական տուրքէ և մահմետականն ալ զինուորագրութենէ ազատ են. չը կան ո՛չ [illegible], ո՛չ [illegible] և [illegible] տուրքեր. [illegible] թեթեւ տուրք մը կայ, զոր գիւղացին և [illegible] տուրք մը՝ զոր քաղաքացին կը վճարեն.

Ի՞նչ է Կրետէն. կղզի մը մեծ եւ արգասաւոր, դիրքն աննման. Ժողովուրդն առ հասարակ յունախօս է. Խաթիպին քարոզը մզկիթին մէջ յունարէն է, միայն «Ալլահ Էքպէր»ն է արաբերէն. Եթէ պայրամներու ատեն օսմ. դրօշը կը ծածանի, քրիստոնէական ակումբ ու տօն օրերու մէջ ևս փառաւոր Խաչվառը կը բարձրանայ ի վեր անդր քան գմբէթս եկեղեցեաց. Մահմետականք և քրիստոնեայք հաշտ չեն. Թաղերու մէջ թէև խառն կը բնակին, բայց եթէ ակումբ կազմել պէտք լինի, ուրոյն ուրոյն կը կազմեն. Քրիստոնէին համար ուրիշ և մահմետականին համար ուրիշ են զբօսարան կամ սրճարան. Հըրակղիոսի մէջ Թուրքն ու Հրեան քաղաքին մէջ ունին բնակութիւն, քրիստոնեայք քաղաքէն դուրս, որք ցերեկը կուգան առեւտրով զբաղելու և գիշերը կը մեկնին. Հոս գիշեր ցերեկ մահմետականք և քրիստոնեայք մէկտեղ են քաղքին մէջ, բայց վերջինքդ լեռները կը քաշուին, երբ յեղափոխութիւն հանել պէտք ըլլայ. Արաբք ևս կը գտնուին ի Կրետէ, որք ցողունաւոր բեռնակիր են և «Ալլահ, Ալլահ» բարձրաձայն աղաղակաւ և միշտ կրկնելով կը տանին բեռներն և ոչ Հայերու պէս լռիկ մնջիկ. Հրեայք ևս կան, որոց Խախամը փախած է ի Զմիւռին և հոն հաստատուած, յերեսաց անհանդարտ և խռովայոյզ բնաւորութեան իւր այս փոքրամիւ ժողովրդեան. Կ'երեւի թէ Կրետէի հողին վրայ կոխող ո՛ և է ժողովուրդ պարտաւորեալ է խռովայոյզ բնաւորութիւն մը ստանալու. Յոյնք, մահմետականք և մինչեւ իսկ Հրեայք միաբան են միշտ իրարու դէմ, բայց իրարու մէջ միշտ անմիաբան, իրարու մէջ իրարու միս կ'ուտեն. Դանակն ու հրացէն խտիր չեն դներ քրիստոնէին ու մահմետականին մէջ. Մահն այս երկրին մէջ մարդերու ահ տալու զօրութենէն շատ ինկած է. Ճշմարիտը խոստովանելու համար արտաքին պատմագիրք բնաւ այս երկրի ժողովրդեան վրայ գովեստիւ խօսած չեն. Նա աւանիկ Պօղոս Առաքեալն անգամ ի՛նչ կը գրէ առ Տիտոս. «Ասաց ոմն ի նոցանէ, իւրեանց իսկ մարգարէ. Կրետացիք հանապազասուտք, չարաճճիք, դատարկապորտք. Եւ ստոյգ է վկայութիւնս այս, վասն որոյ կշտամբեսցես զնոսա խստագոյնս.» Յետոյ Պօղոս այս բարբարիկ ժողովրդեան բարոյականն ուղղելու համար իւրաքանչիւր դասակարգի ուրոյն ուրոյն խրատներ կը գրէ այսպէս. «Ծերերուն զգաստ ըլլալ, պարկեշտ և ժուժկալ. պառաւներուն՝ չըլլալ բանսարկու և մ' գինեմոլ, —կ'երեւի թէ Պօղոս Առաքեալի օրով Կրետէի պառաւներն անգամ, ինչպէս և այժմ, նշանաւոր էին գինեմոլութեան մէջ—, մանկամարդկիներու՝ այրասէր և որդեսէր, տնաշէն և բարեգործ, երիտասարդներու՝ ցած ու խոնարհ. ծառաներու՝ հնազանդ և մի հակառակող ըլլալ.» Պօղոս նմանապէս այս ժողովրդեան ապստամբասէր բնաւորութիւնը գիտնալով յատկապէս չը մոռնար սա տողերն ալ կցելու. «Յուշ արասջիր նոցա իշխանութեանց և պետութեանց ՀՆԱԶԱՆԴ լինել. . . մ՛ զոք հայհոյել, անկռիւս լինել» ևն ևն. Ուրիշ աւանդութիւն մը կայ, զոր ամեն Կրետացի, յոյն ու Թուրք, կը պատմեն ախորժանօք, իբրեւ պատուաբեր վկայութիւն մը նշանաւոր, հաստատելու համար թէ կրետացին ո՛ր աստիճան աչաւոր համբաւ ձգած էր ամենուրեք. «Տէր Յիսուս բաղկատարած օրհնել յետոյ իւր աշակերտներն, երբ կ'սկսի աշխարհները բաժնել ըսելով, Պետրո՛ս, Հռովմը քեզ, Յովհաննէ՛ս, քեզ ևս Յունաստանը, իսկ քեզ, Թադէ՛, Հայաստանը էն, Կրետէի անունը չ'արտասաներ. աշակերտք միաձայն կ'աղաղակեն. «Տէ՛ր, հապա Կրետէ՞ն.—մի՛ մտնէք ի Կրետէ, սեւ օր կ'իջնէ ի ձեր գլուխ, միայն թէ երբ պատահի ձեզ առջեւէն անցնիլ՝ խաչակնքելով մը օրհնեցէք։» Յիսուս այս խօսքն արտասանած կը լինի գիտնալուն համար կրետացւոց վայրենի բնաւորութիւնն, այլ սակայն քաջ Առաքեալն Պօղոս՝ յանդգնաբար կը փորձէ մտնել ի Կրետէ և հոն Տիտոսը կարգել առաջին եպիսկոպոս։

Կրետէ՝ որոյ շրջապատն է 770 մղոն՝ Հռովմայեցւոց և Արաբացւոց հըպատակելէ յետոյ, կ'ենթարկի վերջապէս Վենետիկցւոց իշխանութեան, որոց ձեռքէն Թուրքերը կը գրաւեն. երկարատեւ, այսինքն 28 տարի անընդհատ և անագորոյն կռիւներէ ու պատերազմներէ յետոյ, Սուլթան Իպրահիմէն կ'սկսի և կը վերջանայ Սուլթան Մէհէմմէտի օրով. այսքան մեծածախս և արիւնահեղ պատերազմներէն ձանձրացած՝ օր մը Սուլթանը կը բարկանայ սաստիկ ըսելով. «Ո՛վ որ Կրետէի անունն արտասանէ իմ առջեւս, գլուխը կտրուի։» Սակայն Կրետէ կ'առնուի, ո՞վ պիտի համարձակի այս աւետիսը Սուլթանին տալ և ի՞նչպէս. վճիռն անդարձ է, սուլթանական անյեղլի հրաման է, դրանիկք շփոթած են. վերջապէս արքունի խոհարարապետն յանձն կ'առնու, կը ներկայանայ Սուլթանին. «Տէր արքայ, կ'ըսէ, Բէյէթ ալընտը.» «Հա՛ հասկցայ, կը յարէ անմիջապէս Թագաւորը, ծիծաղելով, Կիրիտն առնուեցաւ ըսել կ'ուզես։» Խոհարարապետն անմիջապէս կը յաւելու. «Դուք կ'ըսէք։» Ահա այսպիսի բառախաղի մը շնորհիւ Սուլթանն իմանալով, կը հրամայէ մեծամեծ հանդէսներ կատարել։

Կրետէի Օսմանցիներէն առնուելու պատմութիւնը կայ ձեռագրի մը մէջ, որ անուն չունի. հեղինակն է Մէլեհ անուն սարկաւագ մը. Այս ձեռագրին մէջ ամեն բան կայ, կարծես թէ տեսակ մը ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ է. Հեղինակը ցաքրուն հաւու մը նման ամեն բանի վրայ կը հանի, կը գրէ այնքան մանրիկ տառերով զորս ընթեռնլու համար կորովի և սուր աչք պէտք է, տեղ տեղ ևս նշանագրեր կը գործածէ, մերթ կ'առակէ և մերթ կը վիպէ, մերթ կը քննադատէ և մերթ կը մեկնէ. տեղ մը կը պնդէ թէ Հայք Ս. Մեսրովբէն առաջ գիր ունէին խուզարձեւ, սեպագիրը կամ բեւեռագիրն ակնարկելով, տեղ մ'ալ կը պնդէ թէ Հայք նախ քան զՔրիստոս օրէնսդիր մ'ունէին Արմոգ անուն՝ որոյ քանի մ'սկզբունքներն յիշելով կատաղաբար կը յարձակի Հայոց հին կրօնական վարդապետութեանց դէմ. «Որ էն չէ՞ն». սուտ է Արմոգ, կը բացագանչէ նա. զի «Աստուած արար զաշխարհս յոչնչէ»։ «Որ ստեղծանի, եղծանի». սուտ է Արմոգ, կը գոչէ, զի «Հոգին թէպէտև ստեղծեալ Աստուծոյ, այլ անեղծանելի, այսինքն է անմահ»։ «Զիք յոյս, այլ տարակոյս», սուտ է Արմոգ, նորէն կը գոռայ զայրագին. «զհանդերձեալսն բարիսն ունիմք զյոյս հաստատուն։» Ի՞նչ երկարեմ, տեղ տեղ ևս Ս. Գրքէն մանր հատուածներ ընդօրինակելով, զանոնք կը վերլուծէ, կը մեկնէ մանրամասն հետեւութիւններ հանելով. Կոշտ է լեզուն՝ երբ խօսքն Հայոց վրայ է. Կիլիկիոյ վերջին Հայ թագաւորներն ատանակ և Հայաստանի մելիքներն արջ անուանելէ յետոյ, հայհոյանք ու անէծք կը թափէ ու կը թափէ այն հայոց վրայ՝ որք հայրենիք թողլով ստանդական կը դեգերին և կը մոռնան հայոց երկրին աղուհացը. Բոլոր ոյժն ամփոփած կը յարձակի Թալմուտի դէմ և զԽիկար բան զՍողոմոն գերիվեր իմաստուն հռչակելու համար, Թալմուտէն կը թարգմանէ Սողոմոնի և Սաբայ թագուհիին մէջ պատահած վարդին պատմութիւնը, կը բաղդատէ զայն Խիկարի սա յաւելուածին հետ թէ ո՞վ է գեղեցկագոյնն և թէ ո՞վ է տգեղագոյնն. Յետոյ Կրետէի պատմութիւնն սկսելով, հայ գաղթականութեանց վըրայ կը խօսի որ ի Միջերկրականի.

Վենետիկցիք տեսնելով Օսմանցիներուն հետզհետէ զօրանալը, կ'սկսին ամրացնել ծովեզերեայ քաղաքներն. այս ամրութիւնք ամենեւին չեն նմանիր Փոքր-Ասիոյ կամ Յունաստանի կամ նոյն իսկ Կ. Պոլսոյ բերդերուն ու պարիսպներուն. Նկարագրութիւնն աւասիկ.—Նախ երկու շարք պարիսպներ՝ երարմէ բաւական հեռի՝ կը պատեն քաղաքը չուրջանակի, յետոյ երկու պարսպին դրսի և ներսի կողմերը փորելով՝ հողն ամբողջ պարիսպներուն մէջ այնքան լցուած՝ որ մինչեւ պարիսպներուն բարձրութեանն հասած է, որով թէ՛ հողապատնէշ և թէ պարսպապատ եղած է քաղաքն. այս պարիսպներուն մէջ ձգուած հողին տեղերն աւելի ևս փորելով ամբողջ չրջապատն երկուստեք խրամ շինուած է, և այդ խրամները պատերազմի ատեն ծովու ջրով կը լցուին. Թշնամին քաղաքին վրայ յարձակելու և ներս մտնելու համար այդ ծովացեալ խրամէն անցնելու է. եթէ փորձէ այդ խրամներուն մէջ հող ու քար թափել, պարսպի թնդանօթներէն կ'արգիլուի. Եթէ պարիսպները ռմբակոծելով փլուցնել ձեռնարկէ, ոչինչ կը յաջողի, զի սովորական պարիսպներու նման չեն, որ ծակծկին եւ յետոյ փլչին, այլ հողապատնէշին կամ աւելի եւս հողաբլուր են քաղաքին ամբողջ չուրջը պատելով. Հեռուէն մարդ այս քաղաքներու վրայ նայի, չտեսներ բնաւ սրածայր աշտարակներ եւ բուրգեր, ուստի չկարծեր թէ ցամաքի կողմէն ամուր քաղաքներ են, մանաւանդ որ պարիսպներուն հաւասար բարձրացած են. չատ մօտը, քովն երթալով կը հասկցուի թէ քաղաքը պարսպապատ է հետեւաբար և անառիկ. Ալ մարդ երեւակայելու է թէ այս տեսակ ամրութիւններ շինելու համար ո՛րքան մարդիկ աշխատած, ո՛րքան ահագին գումարներ վատնուած են. Վենետիկցիք Կրետէի չատ կողմերը, մանաւանդ Հանեա, Րէթիմօ եւ Քանտիա քաղաքները այս կերպով ամրացուցած են, եթէ ստոյգ են յունական աւանդութիւնք. Յոյնք այս շինութեանց երեսէն չատ զրկանք, չատ հարստահարութիւնք կրեր են Վենետիկցիներէն. քանի քանի անգամ փորձ կը փորձեն Վենետիկեան ծանր այսինքն փարաւոնեան լուծը թօթափելու, այլ չեն յաջողեր, եւ հուսկ ուրեմն Օսմանցիները կը գրգռեն. Վենետիկցւոց անունը մինչեւ ցայսօր այնքան ատելի յիշատակ ձգած է, զոր Յոյնք տակաւին սոսկալով կը յիշեն. Հարստահարութեանց, զրկանաց, բարոյական եւ նիւթական ամէն կերպ տառապանաց այլ եւս Յոյնք չհանդուրժելով՝ թեւաբաց կը նային լեռներէն Օսմանեան նաւատորմիղին վրայ, որ առաջին անգամ կ'երեւի Րէթիմօյի առջեւ ընդ հրամանատարութեամբ Վէզիր Ահմէտ փաշայի, որդի Քէօփրիւլի Մէհէմմէտ փաշայի.

Օսմանցիք տեսնելով որ սոսկ ծովային պաշարմամբ կարելի չէ Կրետէի տիրել, կը փորձեն ցամաք ելնել եւ երկարատեւ արիւնռուշտ կռուէ մը յետոյ՝ Սուտայի նաւահանգստէն կը յաջողին ցամաք ելնել եւ Հանեան եւ Րէթիմօն ցամաքի կողմէն եւս պաշարել. Կրետէի իշխանն է տէլի Մարքօ. Օսմանցիք սովոր էին տէլի կոչել այն քաջ մարդերն որք յոյժ յամառութեամբ կը կռուէին իրենց դէմ. Յունաստանի նախորդ նախարարապետ տէլի Եանիի հաւն եւս այս մակդիրն առած է եւ իւր որդիք ցարժմ տէլի մականունը կը կրեն. Ցամաքային բանակի սպարապետն է Արմէնոս, Հայ մը, թուի թէ Արամ. Ձեռագրին հեղինակը չատ գովեստիւ չխօսիր այս իւր ազգակցին նկատմամբ.

Շարունակութիւնն ընդհուպ։

ՎԱՀԱՆ ՎՐԴ. ՊԱՐՏԻԶԱԿՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ԽՕՍՔ

Առ Մեծ. Գրիգոր Նիկողոսեան.
Պատուական Հայ.

Բաւն անգամէն աւելի Ձեզ մօտիկ նըստած ու կանգնած եմ լռիկ իբրեւ նոր հարսն՝ ըմբռնել ա՛յն պատկառանաց յուզմամբն ու զգացմամբ, զոր բնաւորապէս կը ներգործեն ի մարդ արժանիք ու տաղանդ. Երէկ ալ, մինչ կոմիտասեան երկու վեհ դէմքերու մէջտեղը կանգնած էի, Պատկանեանի և Նիկողոսեանի, կրկնակի յուզմանց և ներգործութեանց տակ զգացի անշուշտ, յորդորմանդ զատեցիր որ Հրանդ անիծեալ [illegible] վրայ բան մը գրէ.

Արդ առաջարկութիւնդ կ'ընդունիմ մի միայն սիրոյդ համար, տեղեակ գրչիս կարողութեանը, իմս ինձ, տկարութեանը. գրեցի բան մը, այլ չգիտեմ թէ պիտի արժէ խօսալէս բան մը. ինչ որ ալ՛է սակայն, կը նուիրեմ [illegible] անուանը, որ անշունչ տառերուս ոգի է, անմռունչ բառերուս շունչ և կենդանութիւն։

Ձեզ վշտակից
ՀՐԱՆԴ

1887 օգոստ. 12
Իւսկիւտար

* *

Ուլնիոյ և Իւսկիւտարի կրակը.— Ի՞նչ կրնանք ընել.— Ճեմարանի սրբեանց համառօտ յիշատակութիւնն 1868—1880։

Մինչդեռ Նիկիոյ և Բիւթանիոյ լերանց մէջ սարեր ու սարեր կը չափէի մերթ տըխուր, մերթ զուարթ, մինչդեռ ազգային հին և նոր յիշատակաց համար հետազօտութիւններով կ'զբաղէի, [illegible] մէկ օր Ուլնիոյ գիւղն և երկրորդ օրն Իւսկիւտարու բոցը բերաւ և [illegible] ընդհատեց.

Ահ, Ազգի մը հին մնացորդն՝ որ մի և նոյն ջերմեռանդութեամբ կը նայէր իր հարց խաչին, հայրութիւնն՝ իր փառքն էր և պատուածք՝ իր բնակարանն, որ ցնցոտի հագած՝ գառագութիւն ունէր, այսօր հայ մուրալու պիտի զիջանի վերջապէս. Ժողովուրդ մը՝ որ կը պատէր Ս. Կարապետը Մուշէն դուրս, ընտանիքներ՝ որ ճեմարանի և ազգին արժանաւոր ուսանողներ և անդամներ տուին, եկեղեցի և դըպրոց մը, որ ազգային պատուական յիշատակներ էին, այսօր ո՛չ ևս են։

Եթէ այս կրակներու առջեւ հայեր չտաքնան գթութեան և մարդասիրութեան հուրով. եթէ այս բոցերը տակաւին մեր սըրտին սառնութիւնը չլուծեն. եթէ ուլնեցի հայն ծուխ յուսահատութեամբ. եթէ Ս. Կարապետ միայն այնպէս ծխամած ոստերով եւ անծածկոյթ մեր Մշոյի եղբարց սրտին դառնութիւնը յաճախելու. եւ եթէ Ճեմարանն պատահեւ միայն բառ մը, որ նշանակութիւն չ'ունենայ, և մեք գոհութեամբ մեր հացն ուտենք, ամօ՜թ և նախատինք Աստուծոյ առջեւ, մարդկութեան առջեւ և Ազգ. պատմութեան որ մէկ օր հաշիւ պիտի տեսնէ։

* *

Բայց ի՞նչ կրնանք ընել.— Ոչինչ, այսինքն ամեն ինչ. Թող Հայրիկ արիւնոտ սրտով յանձնէ Ուլնիոյ հայոց ձեռք բանայ. Թող Պատրիարք յանձնէ սրբած հայոց ձեռք բանայ. Թող Ներսէս եւ Մելքիսեդէկ յանձնէ Ս. Կարապետի և Ճեմարանի ձեռք բանան, եւ մենք ամենքս ձգենք մեր լումամ ըստ իւրաքանչիւր կարի, եւ ըսենք Ուլնիոյ հայոց, Ա՛ռ ազգին իրաւունքդ. Իւսկիւտարի սրբած տանց, Առէք ձեր բաժինը. Ս. Կարապետի, Թող կամարդ ծածկէ զքեզ ի հեծուկ մ'ր անողոք ճակատագրին. Ճեմարանի, Կանգնէ աւերակացդ վրայ իբրեւ Փիւնիկ ի մոխրոց, մեզ ն'որ կեանք տալ դո՛ւ՝ որ հնութիւն ունիս մեր հոգւոյն վրայ . . .

* *

Ճեմարան ոչ միայն հնութիւն, ինչպէս կը կարծուի, այլ իր նորութիւնն ու նորութեան յիշատակներն ալ ունի. 1866-1870 տուած է գրագէտ, ուսուցիչ, դերասան, քարոզիչ, խմբագիր, պաշտօնատարներ, իրաւարան.

Պետրոս Դուրեան
Վարդան Լութֆեան

Երկու սրտակից սիրելիներ, որ մէկտեղ արտասուած և մէկտեղ վշտակրած են. մէկտեղ գրած ու մէկտեղ քերթած են. երկու բախտակից հոգիներ, որ մէկտեղ թռած են այս աշխարհէն՝ մին իր յուսոյ ծաղիկ ծրագիրն և միւսն իր տաղեալ ու անտիպ քերթուածները, հանճարոյ, զգացմանց, յուզմանց, և մտածմանց սքանչելի հիւսուածը թողլով Երիտասարդութեան, որ զիրենք պիտի ողբայ յաւիտեան.

Եղիշէ Դուրեան, եղբայր վաղամեռիկ Պետրոս Դուրեանի. շնորհալից եկեղեցական, շնորհալից գրիչ, արժանացաւ բեմ մը և համեստութեան պսակ.

Կան տակաւին նոյն կարգէն բազում աշակերտներ, որոց անունն ու յիշատակն սրտէս ու մտքէս անջինջ և տեսութիւնն աչքերէս զուրկ մնացած են, այդ պատուական կարգէն, որուն մէջ Հրանդ միայն իր անունն ունի, պատուեալ անոնց փառօքն ու մխիթարուած յաւէտ անոնց դըպրոցական և ընկերական սուրբ յիշատակաւը. չատեր ալ կան, որ դպրոցէն ետքը՝ գերեզման գացին՝ իրենց սուգը թողլով իրենց եղբարցը.

Մինչդեռ մանչերու սրահէն սաանք կը մեկնէին, աղջկանց վարժարանը անոնց կ'ընկերացնէր ի միջի այլոց

Տիրուհի Գալֆաեան, համեստ աղջիկ մը, որ իր գրասեղանը թողլով՝ իր վարժարանին մէջ ուսուցիչ կարգուած էր.

Զապէլ Խանճեան, Հայուհեաց ընկերութեան հիմնադիրն, լեզուապայքարին մէջ դրուագի փայլեանն և [illegible] քերթողուհին. և այլ բազում ուսանողներ որ իրենց դպրոցական եղբարց արժանաւոր քոյր և իրենց վարժարանի փառք և ազգին ընտիր զաւակներ եղան.

1880 էն ասդին Ճեմարան նիւթապէս և բարոյապէս կը նուաղէր տակաւ. վերջին աւուրք իր օրհասին չ'տապալուցն նշանները կը զուժէին, և ահա այն շինուածն՝ որ փառք եղաւ հնութեամբն ու նորութեամբը, որ չատ հանճարներու խանձարուրը փթթեց իբրեւ մայր գորովս, բոցերու ի ճարակ մատնուեցաւ. զինքը չըրջապատող տուներ՝ որ այդ ուսանողաց կեանք տուած էին, որպան եղած էին, վաղամեռիկ Դուրեանի արցունքներուն ու հառաչանքը, ահա այն կանթեղին նուաղուն ճաճանչներուն ու սրտին կրակներուն վկայն եղած էին, չնչուեցան անհետ. Այդ ծխացունց աւերակաց մէջ կը կանգնի իր ծխամած որմերովն իբրեւ մայր սգաւոր Ս. Կարապետն, ուր այդ ուսանողք ծնած են իրենց պապերու Աստուծոյն և խաչին առջեւ, ուր իրենց հարց երգերն եղանակած են. Ճեմարանի թողած վէրքն թեթեւ չէ. Գ. Օտեանէն, Արսլանեանէն և Սարուխանէն սկսելով մինչեւ 80 թուական՝ եթէ նշանաւոր անձանց շղթայ մը յօրինուի ուր տեսնեն ճեմարանի սանունք յաջորդաբար, գրագէտ, թուագէտ, հնագէտ, լեզուագէտ, վարդապետ, քերթող, պաշտօնատար, դերասան, կարծեմ թէ ոչ մէկ ազգային հաստատութիւն մրցելու կը յանդգնի.

Արդ, պէտք է մեր լումայից Ուլնիոյ հայն հաստատէ իր ապաւաժններուն մէջ, ուր զարկովն ապրեցաւ, աղօթէ իր եկեղեցւոյն մէջ, ուր գերեզման ու յիշատակ ունի. կանգնի Ճեմարան ու ընծայէ Ս. Կարապետի կիզման ատոր և չրջապատէն բոտ առաջնոյն նոյն Հայերը.

ՀՐԱՆԴ

Հանգանակութիւն ի նպաստ [illegible] Նոր-գիւղեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ [illegible]

Բ. ՑՈՒՑԱԿ

Համեստ. Տիկին Մարիամ Ցօլակեան 108. Համեստ. Տիկին Սանդուխտ Երամեան 108. Համեստ. Տիկին Սօֆիկ Ն. Պետրոսեան 108. Բօրք Մուշամլաճեան 60։

Մեծ. Տեարք,

Գասպար Ցօլակեան 108. Եղիսէն Շամոնեան 108. Եղիսէ Սիրամարգեան 108. Եղբայրք Արսէնեան 108. Մինասեան Կէտարեան 108. Յակոբ Պօչնաքեան 108. Յարութիւն Պաղտասարեան 108. Յարութիւն Սվաճեան 108. Ռափայէլ Վանեան 108. Ռուբէն Պիպէրճեան 108. Սերովբէ Թիւյսիւզեան 108. Սարգիս Միսսեան 108. Սիմոն Նալպանտեան 108. Յակոբ Մալլեան 100. Պօղոս Գալֆայեան 100. Գրիգոր Շահանեան 81. Գէորգ Արսլանեան 54. Ղուկաս և Որդիք Թէրզեան 54. Մկրտիչ Նորատունկեան 54. Մ'սաք Պաղտասարեան 54. Յարութիւն Միսսեան 54. Նիկողոս Պօղոսեան 54. Պետրոս Նիկողոսեան 54. Ռուբէն Լօգմանէօղեան 54. Ստեփան Թագւորեան 54. Սերովբէ Էպլեան 54։ Համագումար 7545 գրուշ.

Ի դիմաց Նորոգ. Յանձնաժողովոյ
Ատենադպիր Ատենապետ
Յ. ՊԷՕՄԻՒՐՃԵԱՆ ՄԱՐՈՒՔԷ ՖՐԷՆԿԵԱՆ

ՌԱՖԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

ՏՓՂԻՍԻ ՀԱՅ ԼՐԱԳՐԱՑ ՄԱՍԻՆ

. . . Իւր հայկական պարբերագրութեամբը, առանց իմէք երկբայութեան, Թիֆլիս ո՛չ միայն առաջին տեղն ունի, այլ կարելի է ասել, դորանով նա կենտրոն դարձաւ հայոց մըտաւոր չարժողութեան. Բոլոր Ռուսաստանի, Տաճկաստանի և Պարսկաստանի հայաբնակ քաղաքներն, ինչպէս մագնիսը դէպի հիւսիս, իրանց աչքերը միշտ և հանապազ դէպի Թիֆլիս դարձուցած՝ իրենց ամեն խնդիրներու պատասխանն, երկմտութիւններու լուծումը, կասկածներու բացատրութիւնը սպասում են այնտեղէն, այնպէս որ իրենց բարոյական աշխարհի մէջ —եթէ կարելի է այդպէս ասել—նորան են համարում իրենց մայրաքաղաքը.

Այս րոպէիս Թիֆլիս ունի երեք օրոյ ուղղութեամբ պարբերական թերթեր և գրքոյկ, որոնք յատուկ գոյներ ունենալով՝ իրենց մէջ բաւական կերպով ցոլացնում են հայերի մտաւոր զարգացման պատկերը. Այս պարբերական գրութիւններն են՝ Մշակ լրագիրը, Արձագանք շաբաթագիրը և Աղբիւր ամսագիրը մանկական.

Ո՞վ չի ճանաչում Մշակը. ո՞ր հայ գոնէ չաբաթը մի անգամ ձեռք չի առնում նորան, ցանկալով իմանալու թէ՝ ի՛նչ գործվում է իւր թէև հեռաւոր, բայց հարազատ հայրենիքում. Մշակն եմ ասում, որի ազդեցութիւնը ցայն աստիճան է հասել է, որ կայ մի ամբողջ բազմամարդ ժողովուրդ, որն փոխանակ ասելու հայոց [illegible] կամ [illegible], ասում է «Մշակի լեզու», կարծելով թէ՝ այն կարգի-կանոնի բռնած, մաքուր մեր աշխարհաբառը առաջին անգամ լոյս տեսել է Մշակ լրագրի մէջ. և գրեթէ ամբողջ Եւրոպայի ազգերը, եթէ հայերիս մասին նոր-նոր լուրեր կ'ուզեն իմանալու, պէտք համարում են Մշակի հաղորդած տեղեկութիւններին դիմելու. Այս հրաշակը—պէտք է անկեղծօրէն և աննախանձաբար խոստովանելու—Մշակը վաստակել է ծանր ջանքերով և քրտնաջան աշխատանքով. Եթէ ժամանակէ ժամանակ այս լրագիրը մի փոքր չեղուել է ևս իւր ճանապարհէն, այդ չեղումը պէտք է համարել հետեւեանք անխուսափելի հանգամանքներին, քանի թէ անարդարամտութիւն նորա հրատարակողին. Իւր տոկունութեամբ, իւր անդրդուելի կամքով Գրիգոր Արծրունին արդարապէս արժանացաւ հայոց ընդհանուր երախտագիտութեան. Եւ մենք մեծ յոյս ունինք, որ Թիֆլիսի ազնիւ և մեծահոգի զարգացած դասակարգը Մշակի հնդեւտասանամեայ յոբելեանը կը կատարէ աւելի բազմամարդ խըմբով.

Ոչինչ պակաս սորանից կարելի է և պէտք է ասել նաև Արձագանք չաբաթագրի մասին. Այս երկուսի օգտաբերութիւնը և ուղղութիւնը հաւասարապէս գնահատում է հայոց զարգացած դասը. և եթէ նոցա մէջ ո՛ր և է նշմարելի տարբերութիւն կայ, այդ տարբերութիւնը այն է, որ Մշակի հրատարակման համար Գրիգոր Արծրունին իւր բոլոր կեանքը կուլ է գնացած, մինչ Աբգար Յովհաննիսեանը բացի իւր չաբաթագրի հրատարակութիւնէն, չատ ուրիշ ազգային, հասարակական և անձնական զբաղմունք ևս ունի, որի պատճառաւ, հարկ և հարկ նա սակաւիկ մի անփոթութեան տալիս է իւր ամեն կողմանէ գեղեցիկ օրագիրը. Բայց այս մեղքը մեծաւ մասամբ ընկնում է հայ ժողովրդի անտարբերութեան և սառնասրտութեան վերայ. Այո՛, ժողովուրդը ունի իրաւունք պահանջելու իւր լուսաւորեալ անդամներէն նորա բարոյական օժանդակութիւնը ազգային յառաջադիմութեան համար. բայց չունի իրաւունք նորանէն պահանջելու նիւթական միջոցներ, որն նա պիտի գործ դնէ իւր ընտանիքի բարեկեցութեան համար. չէ՛ կարելի պահանջել մեր կըրթեալ դասակարգէն (որն նիւթականի կողմանէ չատ սահմանափակուած է), որ նա, զոհելով իւր մտաւոր գանձը, զոհ բերէ ընդ նմին և իւր քսակը և ինքը միայ միշտ կարօտութեան մէջ.

Աղբիւր մանկական օրագրի խմբագրիչը մեծ բարեխղճութեամբ կատարում է իւր ստանձնած պարտաւորութիւնը. Թէ՛ նիւթերի ընտրութիւնը, թէ՛ իւրաքանչիւր գրքոյկի այս օգտաւէտ օրագրին ըստ ամենայնի լցնում է հայ երեխաների պէտքը և ընդամէն մեծապէս օգնում է ընտանեկան դաստիարակութեան և դպրոցական կրթութեան նոցա. Ցանկալի էր, որ Աղբիւրը աւելի և աւելի մուտք գըտնէր մեր հայ ընտանիքի մէջ, և նիւթական հնարների չտառնալուցն, անշուշտ, կը ճոխանար նորա ներքին բովանդակութիւնը և արտաքին չքեղութիւնը.

Մի բան ցաւելով նկատել եմ ես (թէև ո՛չ այս վերը յիշած երեք պարբերագրութիւնների մէջ), որ այժմուայ հայ հեղինակները աւելի և աւելի ներբացնում են իրանց ճաշակը [illegible] կոչուած անգոսնելի արուեստումն. Ուրիշ բան էլ նկատել եմ, որ մեր թերթերը անգգալի կերպով կոյանոց են դառնում ի շնորհս լրագրական խմբագիրներին անբարոյականութեան և նոցա գաւառական թղթակիցների [illegible] . . . Ցաւալի՛ երեւոյթ. Բայց մխիթարուենք. Արեգակի պայծառ և բարերար ճառագայթներից շուտ կը ցամաքին գարշահոտ ճահիճները, և նոցա մէջ խլրտող զազրելի սողունները թաւալ թաւալ կուգան և . . . . կը սատկոտեն.

(ԱՐՁԱԳԱՆՔ)

ՆՈՐՏ ՏԱՅՉԷ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

. . . Խմբագիր.

Պարտ անձին կը համարինք հրապարակաւ մեր երախտագիտութիւնն յայտնել առ Պ. Պ. Շինտլէր և Աստուածատուր, ընդհանուր գործակալք Համպուրկի ապահովագրական Նորտ Տոյչէ ընկերութեան (գրասենեակք Ճէլալ պէյ խան, Պահչէ-Գաբու, Պոլիս), որք մեծ փոյթեռանդութեամբ և առատաձեռնութեամբ վճարեցին մեզ այն գումարներն որոցմով մեր տուներն և կարասիներն ապահովագրեալ էին.

Իւսկիւտար ([illegible])

Ա. Պէօրէքճեան
Յակոբ Հաճեան
Ոսկերիչ Պոյաճեան
Պօղոս Բօյաճեան
Բենիամին Վասիլէ
Գալուստ Բէդէրօղլու
Բօղոս Մելիքսէթօղլու
Ճանիկ Ալիքսանեան

Գրիգորիս Փափազեան
Բեւեկ Մարգարեան
Մ. Աբգեանեան
Մ. Գասպարեան
Սիմոն Մանուկեան
Սերոբ Վասիլէ
Ենովք Զաքարօղլու
Թագւոր Արշակեան

1103

Անգլիերէնի քաջահմուտ անձ մը, որ երկար ժամանակ ազգային և օտար վարժարանաց մէջ դասախօսած է, պատրաստ է մասնաւոր դասեր տալ և սոյն լեզուաւ ամեն տեսակ գրութիւններ խմբագրել յոյժ չափաւոր պայմաններով.

Փափաքողք պարտին դիմել Զաքմաքճըլար-Եօգուշ, Զիւմպիւլլիւ խան, թիւ 37. 1101 1—2

ԼԵԶՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺ.

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԱՅ

Տնօրինութիւնս սուղ ժամանակի մէջ ընդհանուրէն եւ նամանաւանդ Մեծարոյ Թաղեցիներէն գտած քաջալերութեան փոխարէն, փափաքելով վարժարանի Բ. տարեշրջանն աւելի փայլուն կերպով վերսկըսիլ, ճարտար եւ մասնագէտ դասատուաց յաւելմամբ առաւել ճոխացուցած է իւր ուսուցչական մարմինն։

Գալով ծրագրի, բաց ի կրօնի, բարոյականի եւ կրթութեան յոյժ էական մասերէն, կը պարունակէ նաեւ սովորական ըլլալով Գաղղիերէն, Տաճկերէն, Հայերէն լեզուներն, Ուսողութիւն, Տոմարակալութիւն, Վաճառականական գիտութիւնք. և երկրորդական ըլլալով Անգլիերէն, Գերմաներէն և Յունարէն։

Վարժարանին ընդհանուր լեզուն է Գաղղիերէնն. ունի գաղղիացի ներքին հսկող մը զոր Տնօրինութիւնս յատկապէս Բարիզէ բերել տուած է. նաեւ Փրանսացի 8-10 տարեկան գիշերօթիկ պատանիներ որք մասնաւոր վճարմամբ ընդունուած են վարժարանին մէջ աշակերտաց բռաթիքին նըպաստելու համար. իսկ Տաճկերէնը գրեթէ Փրանսերէնի հաւասար է. սոյն լեզուի բարձրագոյն դասուց ուսուցիչ կարգուած է Մուալլիմ Նաճի էֆէնտի Թուրք մեծանուն գրագէտն։

Վարժարանի յառաջիկայ տարեշրջանը պիտի սկսի Սեպտեմբեր 1ին. դասախօսութիւնք կը շարունակուին. ներկայ աշակերտաց թիւն է 56։

Գիշերօթիկներու տարեկան թոշակն է նախակրթարանական շրջանի համար 25 եւ ուսումնարանական շրջանի համար 30 օսմ. ոսկի. իսկ ցերեկեայներու ամսաթոշակը կարգերու համեմատ 30, 40, 50, 60, ղրուշ է։

Աւելի ընդարձակ եւ կատարեալ տեղեկութեանց համար դիմել Տնօրինութեան ամեն օր, իւր Վարժարանին մէջ, ի Կէտիկ-Բաշա, Տիւֆէկ-Ալի փողոց, բաղնիքին կարգը։

Հիմնադիր-Տնօրէն
Տ. Մ. ՄԻՐՃԱՆԵԱՆ

15 օգոստ. 1887

ԾԱՆՕԹ. — Վարժարանի Կանոնագիրն եւ Ծրագիրն համդերձ Ուսուցչական մարմնոյն անուանց ցանկով, կը գտնուին, այս օրուընէ սկսեալ, Պահչէ-գաբու, ջըրբավաճառ Պօղոս Աղայի քով, փափաքողաց տրուելու համար։ 1102

ԱԶԴ.

Աւասիկ իմ ծախած այն թիւերս որք, ըստ հեռագրոյ, շահած են Համպուրկի Լօթըրիի օգոստոս 24ի և 25ի վիճակահանութեանց մէջ.

376. 446. 497. 502. 511. 536. 540.
1462. 2804. 2807. 2824. 2833. 2853.
2865. 2873. 2927. 2959. 3527. 3530.
3801. 3802. 3823. 3851. 3857. 3862.
3889. 6721. 6792. 6797. 8947. 8972.
8975. 8995. 11582. 11584. 11596.
12984. 13537. 13555. 13562. 13582.
15235. 15275. 15285. 15959. 15975.
15976. 15981. 17359. 17369. 22164.
22176. 22185. 22423. 22473. 22505.
22539. 22563. 22844. 25098. 25406.
25429. 25445. 25452. 25480. 28126.
28145. 28162. 28184. 33204. 33216.
33219. 33227. 33232. 33240. 33245.
33292. 33293. 33294. 40157. 40514.
47184. 47295. 57639. 57652. 57668.
60352. 63170. 77366. 85411. 85420.
86561.

Իւրաքանչիւրը 94 ական մարք.

Վճարումը տեղի պիտի ունենայ երբ այս թիւերը ճշդուին պաշտօնական ցուցակին մէջ որ յառաջիկայ երկուշաբթի աստ կը հասնի.

Հինգերորդ վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ սեպտ. 14 ին և 15 ին. Մէկ ութերորդ տոմսին գինն է 62 ½ ղրշ., մէկ քառորդինն է 125.

Դիմել առ Ժ. Տ. ՏԱՆԷԹԹՈՅ
Ղալաթիա, Գօմիսիօն խան, թիւ 18
1068

ՌՈՊԷՐԹ-ԳՈԼԷՃ

Վարժարանիս նոր Տարեշրջանը կ'սկսի Սեպտեմբեր 3/15 ին։ Գիշերօթիկք կը վճարեն տարեկան 44 ոսկի օսմ., իսկ ցերեկեայ աշակերտք՝ 10 ոսկի օսմ.։ Աւելի տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել ի վարժարանն՝ ի Ռումէլի-Հիսար։ 1076

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ Ի ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Սոյն հաստատութեան տարեշրջանը կը սկսի Սեպտ. 6 ին։ Բաւական թուով կարեւոր փոփոխութիւններ պիտի ըլլան տարւոյս միջոցին։

Գիշերօթիկներու թիւը պիտի չըլլայ աւելի քան 80, եւ չատ փոյթ պիտի տարուի որ միայն այնպիսիք միայն վարժարանին մէջ որոց վարմունքը գոհ կ'ընէ զինամակալս։

Վարժարանին լեզուն Հայերէն է, բայց մասնաւոր ուշադրութիւն պիտի տրուի Անգղիերէնի, Գաղղիերէնի եւ Թուրքերէնի խօսակցութեան եւ գրութեան։ Ճաշարանին եւ դասարաններէն ոմանց մէջ միայն Անգղիերէն պիտի խօսուի։

Գիշերօթիկ աշակերտք պարտին վճարել 15 օսմ. ոսկի, երեք կանխիկ մասնավճարներով հետեւեալ կերպիւ. Հինգ ոսկի սկզբան տարեշրջանին, հինգ՝ Ծնունդին, եւ հինգ Զատկին։ Ոչ մի աշակերտ կրնայ մնալ դպրոցին մէջ առանց ճշդիւ կատարելու այս պայմանները։

Իւրաքանչիւր աշակերտ պարտի հայթայթել իւր անկողինը, հագուստը եւ գիրքերը։

Աւելի տեղեկութեան համար պարտ է դիմել առ Յովհաննէս աղա Գոնտայեան, Ամերիկան խան, Կ. Պոլիս, կամ առ

Պարտիզակ Ճ. Է. ՓԻՐՍ
1 Օգոստ. 1887 Տնօրէն
1048 3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱԳԸ ՍԷՐԱՄՔԷՐԻ

Սէքիզ կիրաձ արզընտա կէօմէքլիք ամէրգեան պիր էքի եւ իզ թօփ, պէհէր լիպրասը տէօրթ ղուրուշ օթուզ փարա։

Տօգուզ կիրաձ արզընտա տօնլը ամէրգեան թօփ պիր, պէհէր լիպրասը պէշ ղուրուշ։

Տօգուզ կիրաձ էքի բարմագ արզընտա տօնլը ամէրգեան թօփ պիր, պէհէր լիպրասը պէշ ղուրուշ։

Նիզամիյէ էլպիսէ անպարը իչուն իթիխազ օլունան նիւմունէ վէ չուրուֆը մուգարրերէլէրինէ թէվֆիգէն միւպայեա օլունմագ իւզրէ մէվգըյէ միւնագասայա գօնուլան ամէրգեանլար ֆիյաթը մէվզուալէրի իլէ թալիպի էօնտէսինտէ օլուպ աղօսթօսը րումինին եիրմի տէօրտիւնճի փազար իրթէսի կիւնինէ գատար պէհէր կիւն միւնագասալէրի պիլ իճրա մէզքիւր կիւնտէ գարարը գաթիսի վիրիլէճէքինտէն, իթայա թալիփ վէ եիրմի պէշինճի սալը կիւնի եւիզտէ պէշ թէնզիլինէ բաղլը պուլունանլարըն մագամը սէրասքէրի լէվազըմաթը ումումիյէ տաիրեսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

13 աղօսթոս 1887 1087
Նօ. 35 1—3

ԻԼԱՆ

ՊԱԳԸ ՍԷՐԱՄՔԷՐԻ

Հայվանաթը միրիյէ իչին միւպայաա օլունաճագ օլան եիւզ պին քիլօ եուլաֆըն իչտուպու աղօսթօսըն եիրմի ալթընճը չարչէնպա կիւնի գարարը գաթիսի վիրիլէճէքինտէն վէ եիրմի եէտինճի բէնչէնպէ կիւնի տախի թէ գարարը իւէճէք ֆիյաթըն եիւզտէ պէշ ինզիլի գապուլ օլունաճաղընտան, իթայա թալիփ օլանլարըն մագամը սէրասքէրի լէվազըմաթը ումումիյէ տաիրեսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

11 աղօսթոս 1887 1086
Նօ. 34 3—3

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

531

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԵՒ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,978,946
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐՒՈՅ 1,788964

ՆՈՐԹՀՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,131,348
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐՒՈՅ 898,072

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. Նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչև ցարդ տուժած վնասնին 15,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 120,597

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գոմիսիոն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Ց. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** *Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։*

ՇԻՐՔԷԹ ԽԱՅՐԻԷ

ԻԼԱՆ

Կէճէլէյն մէհթապտա Թէնէզիւհ վաբօրը

Իշպու չէհր Աւըսթօսըն օն պէշինճի Բազար էրթէսի Քէօփրիւտէն սաաթ 1ու տէ պիր վաբօր հարէքէթ իլէ Իւսկիւտար, Գուզկունճուգ, Պէյլէրպէյ, Գուրուչէշմէ, Արնաւուտքէօյ, Պէպէք, Ռ. վէ Ա. Հիսարը, Գանլըճա, Պօյաճըքէօյ, Միրկէօն, Սթէնիա, Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ իսկէլէլէրինէ ուղրաեարագ Մէջարպուրնունա ազիմէթ, վէ օրատան սաաթ 5 տէ գըէամ իլէ մէզքիւր իսկէլէլէրէ ուղրաեարագ Քէօփրիւէ աւտէթ իտէճէք։

Քէօփրիւ իլէ Պէպէք վէ Վանիքէօյինէ գատար օլան իսկէլէլէրտէն Պէօյիւքտէրէ Մէջարպուրնունա

Վաբօր ուճրէթի	Մէվգը ուճրէթի
Ղրշ. 5	Ղրշ. 2 ազիմէթ
» 5	» 2 աւտէթ

Ռ. վէ Ա. Հիսարը, Գանլըճա, Միրկէօն իսկէլէլէրտէն Պէօյիւքտէրէ Մէջարպուրնունա

Վաբօր ուճրէթի	Մէվգը ուճրէթի
3	2 ազիմէթ
3	2 աւտէթ

Եէնիքէօյ, Չուպուգլու, Բաշա պահճէսի, Պէյգօզ, Թարապիա իսկէլէլէրտէն Պէյիւքտէրէ Մէջարպուրնունա

Վաբօր ուճրէթի	Մէվգը ուճրէթի
2	2 ազիմէթ
2	2 աւտէթ

Ջօճուգլարտան նըսըֆ ուճրէթ ալընաճագ տըր։

Իշպու Շէրիֆին պիրինճի կիւնի սապահըն մախսուս օլմագ իւզրէ Շիրքէթի Խայրիյէ վաբօրլէրինին իճրա իտէճէքլէրի էրքէն [illegible]

Իշպու Շէրիֆին պիրինճի կիւնի սապահլէյին սաաթ 10ու չարէյէք գալարագ Եէնիմահալլէտէն պիր վաբօր հարէքէթլէ Ռումէլի եագասընտան Պէշիքթաշա գատար օլան իսկէլէլէրէ կէլէճէք տիր։

Քէզա էէվմի մէզքիւր սապահը սաաթ 10ու Պէյգօզ իսկէլէսինտէն պիր վաբօր հարէքէթլէ Անատօլու եագասը իսկէլէլէրինէ վէ անտէն Պէշիքթաշ իսկէլէսինէ կէլէճէք տիր։

Քէզա էէվմի մէզքիւր սապահը Իւսկիւտարտէն հարէքէթ իտէն 1ինճի վէ 2ինճի վաբօրլէր տախի Պէշիքթաշա ուղրայաճագլարը Շիրքէթը Խայրիյէ Թարաֆընտան իլան օլունուր։

Իշպու Շէրիֆին իքինճի կիւնիւնտէն ճումա կիւնիւ ախշամընա գատար իճրա օլունաճագ գուհուրաթ բօսթալարըն պէյանը։

Քէօփրիւտէն սապահլէյին Ռումէլի եագասընա.

Ա. Տ.

3 15 *Քէօփրիւտէն հարէքէթլէ Պէշիքթաշտան Եէնի մահալլէյէ գատար օլան իսկէլէլէրէ*

4 30 *Գարշըլըգ զիքզագ*

6 15 *Քէօփրիւտէն հարէքէթլէ Պէշիքթաշտան Մէջարպուրնընա գատար օլան իսկէլէլէրէ*

Աքշամ բօսթալարը միւթատ վաքթլարտա իճրա օլունաճագըր

Քէօփրիւտէն սապահլէյին Անատօլու եագասընա.

2 00 *Քէօփրիւտէն Պէյգօզա գատար օլան իսկէլէլէրէ անտէն Պէօյիւքտէրէ վէ Մէջարպուրնընա*

8 15 *Քէօփրիւտէն Պէյգօզա գատար օլան իսկէլէլէրէ անտէն Պէօյիւքտէրէ վէ Մէջարպուրնա*

Աքշամ բօսթալարը միւթատ վաքթլարտա իճրա օլունաճագըր։

Ռումէլի եագասընտան քէօփրիւյէ

7 30 *Եէնիմահալլէտէն Պէշիքթաշա գատար օլան իսկէլէլէրէ*

11 15 *Եէնիմահալլէտէն Պէշիքթաշա գատար օլան իսկէլէլէրէ*

Սապահ բօսթալարը միւթատ վաքթլարտա իճրա օլունաճագըր.

Անատօլու եագասընտան քէօփրիւյէ

6 00 *Մէջարպուրնընտան հարէքէթլէ Պէօյիւքտէրէ վէ անտէն Իւսկիւտարա գատար օլան իսկէլէլէրէ*

8 00 *Պէօյիւքտէրէտէն Պէյգօզա անտէն Իւսկիւտարա գատար օլան իսկէլէլէրէ*

10 00 *Պէօյիւքտէրէտէն Պէյգօզա անտէն Իւսկիւտարա գատար օլան իսկէլէլէրէ*

10 45 *Մէջարպուրնընտան Պէօյիւքտ. Պէյգօզա անտէն Իւսկիւտարա գատար օլան իսկէլէլէրէ*

Սապահ բօսթալարը միւթատ վաքթլարտա իճրա օլունաճագըր։

ՖՐԱՆՔՕ–ՀՕՆԿՐՈՒԱԶ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՊՈՒՏԱՓԷՇԹԻ

ՀԱՆԴԵՐՁ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Արտօնեալ դրամագլուխ	20,000,000
Գանձեալ »	10,000,000
Մահուան արկածից դէմ պահեստի	10,000,000

Արեւելից Տնօրէն. Մ. Լէօվէն Բօրաքօր
» լիազօր գործակալ. Մ. Նազարէթ Եագըճեան

Ֆրանքօ-Հունգարական կենաց անուոն ընկերութիւնը խիստ դիւրամատչելի պայմաններով մահուան դէմ ապահովութիւններ կ'ընդունի, նոյնպէս փոքր տղայոց և աղջկանց ի չափահասութեան վճարելի պայմանաւ։

Աւելորդ կը համարիմք ըսել թէ ամէն ընտանեաց և զաւակաց տէր անձանց իբր նախրական պարտականութիւն մ'է տարեկան փոքրիկ զոհողութեամբ մը իւր կեանքն և իւր զաւակաց ապագան ապահովել. կամ ի ծերութեան օրերու և կամ յետ մահու իւր սիրելի կնոջն և զաւակունքը, աղքատութեան սոսկալի ճիրաններէն հեռի պահելու համար։ Ուստի արգոյ հասարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք Ֆրանքօ-Հունգարական ընկերութեան շահաւէտ պայմաններուն և վիճակահանութեան մասնաւոր առաւելութիւններուն որ մէն մի տարի Պիւտաբէշթի մէջ ի ներկայութեան կայսերական պաշտօնէից տեղի կունենան, մէն մի շահող թիւ 100 անգլիական ոսկի շահելու պայմանաւ։

Աւելի ընդարձակ և կարեւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար պէտք է դիմել առ վարչութիւն։

Ամէն լեզուէ յայտարարութիւնք ձրի կը տրուին։

Օրինակ.—30 *տարու անձ մը տարին մի անգամ* 4 ½ *ոսկի տալով* 200 *անգլիական ոսկիի ապագայ մը պատրաստած կըլլայ իւր ընտանեաց և այլն, և այլն։*

Փափաքողք ազատ են ընկերութեանս պատուաւորութեան և հաստատութեան մասին տեղեկութիւն ստանալ Եւրոպայի մեծ դրամատուններէն։ 65

HUILE DE FOIE DE MORUE DÉSINFECTÉE · ՇԷՎՐԻԷԻ ՄՈՐՈՒ ՁԿԱՆ ԻՒՂ ՔՏՈՒԱԾ

de

CHEVRIER

Առաջնակարգ դեղագործ ի Փարիզ, ասպետ Պատուոյ Լէգէոնի, վարձատրեալ Բ. կարգի Մէճիտիէով, ֆօպուր-Մօնմարթր Իզապէլ-լա-Գաթօլիք պատուանշանին։

ՃԵՐՄԱԿ ԵՒ ԹՈՒԽ

Մորու ձկան իւղը խայծղանով զտելով, Պ. Շէվրիէ այդ հեղուկին տուած է ախորժելի համ և հոտ, միանգամայն աւելցնելով անոր բուժիչ յատկութիւնները։

Այս գիւտին պատճառաւ հնարիչը մեծամեծ վարձատրութիւններ ստացած է, միտալ և պատուոյ վկայական։

Ամբողջ աշխարհիս բժիշկք կը նախադասեն զայն ամեն տեսակներէն։

ԵՐԿԱԹԱԽԱՌՆ

Պ. Շէվրիէ իւր գիւտը կատարելագործած է երկաթ-իօտիւռով Մորու ձկան երկաթախառն իւղ մը պատրաստելով։ Հակառակ այս յաւելման, իւղը դիւրաւ կը մարսուի և բնաւ պնդութիւն չպատճառեր։ Ուստի նախընտրելի է միւս բոլոր երկաթախառն պատրաստութիւններէն և յաջողութեամբ կը գործածուի Թոքախտի, Պրոնշիթի, Վատութեան և Խոյլի համար։ Մանաւանդ կը յարմարի տկարակազմ անձանց։ 711

Ընդհ. մթերանոց, կեդր. դեղրն. Ն. ԹԷՕՏՈՐԻՏԷՍ, 244, *Մեծ փողոց Բերայի, Կ. Պոլիս Միևնոյն դեղատան մէջ կը գտնուի նաև* ՇԷՎՐԻԷԻ *կազդուրիչ* ԳՕԳԱՅԻ ԳԻՆԻՆ։

ԱՊԱՀՈՎ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ

ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. Գուիտոնեան պար.—Նուաղութիւն—Արգանդախեղդ—Հիւանդութիւնք ուղեղի և ողնածուծի ջղաձգութիւնք, գլխու պտոյտք, ջղային տագնապք, հլացմունք, քնատութիւն, ուղեղային բորբոքում, սերմնաթափութիւն

ՍԻՐՈ ՀԷՆՐԻ ՄԻՒՌԻ *միջոցաւ*

Քիմիապէս մաքուր բոդասիոնի պռոմիւրով

15 *տարուան* ԱՊԱՀՈՎ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ *Փարիզի Հիւանդանոցաց մէջ գործածութեամբ։*

Շատ կարեւոր տեղեկութիւնք կը տրուին փափաքողաց ձրիաբար

Հէնրի Միւռ, ի Բոն-Սէնդ-Էսբրի (Ֆրանսա)

Մեծաքանակ կը վաճառուի ի Դեղագործական Մթերանոցն, 35, *Ղալաթիոյ Մեծ փողոց, Կ. Պոլիս։*

Փոքրաքանակ կը վաճառուի ամեն դեղարանաց մէջ։ 816

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻ

ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ ԶՕՐԱՑՈՒՑԻՉ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉ

ՔԻՆԱՅՈՎ ՄՍԻ ՀԻՒԹ ՖՈՍՖԱԹ ՏԸ ՇՕ

TRIPLEX IN UNUM SANANS
VIANDE QUINA PHOSPHATES

Ամենազդու կազդուրիչն զոր պարտին գործածել Ապաքինողները, Ծերերը, կանայք, տկարակազմ Տղայները և ամեն փափուկ անձինք։

Բաղկացեալ Մկանանց և Ջղային ու Ոսկրային դրութեանց կազմութեան և Զարգացման յոյժ անհրաժեշտ նիւթերով։

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻՆ *ամենէն ազդու դեղերու միաւորութիւնն է, ընդդէմ Արեան տկարութեան, Դեղնութեան, Թոքախտի, Ստամոքսի ամեն ցաւերու, փորհարութեան, հիւծման, երկար ապաքինմանց, եւայլն. ի մի բան, Թուլութեան, Վատութեան, Ջղային ուժհատութեան ամեն վիճակներուն որոց շատեր չարաչուք կերպիւ ենթակայ են մեր օրերս։*

ԼԻՈՆ—Դեղարան Ժ. ՎԻԱԼ, Պուրպոն փողոց, 14—ԼԻՈՆ

Պոլսոյ մէջ կեդրոնատեղին է ընդհանուր Մթերանոցն Ալիբրանտիի դեղարան Տէլլա-Սուտա, Բերա մեծ փողոց 169։ 766

ՆՈՐ ԴԱՐՄԱՆ

ԸՆԴԴԷՄ ՊՆԴՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐԻՒՆԵՐԹՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆ ԴԵՂ ՏՐ. ՌՈՒԱԴՄԱՆԻ

Շատ քիչ դեղեր կրնան իրենց յաջողութիւնն հաստատել բժշկական այսքան բարձր անուններով, որպէս են. բրոֆ. Տր. Ֆոն ԼԱՌԸՐ, *բժիշկ Գերմանիոյ կայսեր, բրոֆ. Ֆոն* ՎԷՍԹՖԱԼ. *բրոֆ.* ՇՎԱՅՆԻՆԿԸՐ *ի Պերլին, բրոֆ. Ֆոն* ՍՔԱՆՑՕՆԻ *ի Վիւրձպուրկ, բրոֆ. Ֆոն* ՆԻՒՍՊԱՈՒՄ *ի Միւնիխ և այլն.*

Այս վերջինը կը գրէ ինձ, իւր հիւանդանոցին մէջ փորձելէ յետոյ.

«Խնդրեմ տեղեկութիւն տուէք ինձ թէ ո՞ւր դիմելու եմ այս սքանչելի դեղէն գնելու համար։»

Վիեննայի Բժշկական Թամուլը կ'ըսէ (1 *մարտ* 1885).

Տր. Ռուադմանի Մաքրողականը արժանի է մեծ բժշկաց բազմաթիւ յանձնարարութեանց։

Այս Մաքրողական միակ արդիւնաւէտ դեղն է ընդդէմ Պնդութեան։

Մէկ մասնոցի պարունակութեամբ դեղ եթէ ներքսարկեն սրբանին մէջ, անմիջապէս արտաքնոց կ'երթաս։ Եթէ ազդեցութիւնը շատ զօրեղ կամ արագ է, կարելի է խառնել հարկ եղածին չափ ջուր, որպէս զի կանոնաւորապէս ենէ փորը։

Մանկանց համար ջրախառն Մաքրողականը կը բաւէ սովորաբար։

Մանկանց վտանգաւոր Թանչքին առաջքն առնելու լաւագոյն դարմանն է օրն երկու անգամ հանել փորը։

[illegible]. Սրբանին մէջ կը խոթեն քիչ մը բամբակ որ թաթխուած լինի ջրախառն Մաքրողականի մէջ (ամբողջ ժամ մը, օրը երկու անգամ)։

Համաճարակ հիւանդութեանց, Թիֆօի, Քոլերայի եւն ատեն, մարդ զգուշանալու է ներքին դեղերէ։ Եթէ փորն օրը երկու անգամ ենէ, լաւագոյն դարմանն է ժամանակ չտալու համար միքրոպներուն որ ծաւալին։

Ստամոքսի հիւանդութեանց. Ներքսարկութիւն մ'ընել ճաշէ յետոյ։

Բոլոր ստամոքսային պարագայից մէջ, կաթուած, փոխում, ստամոքսի ցաւ, խիթ, շնչահեղձութիւն, փորին անմիջապէս ենելը մեծ օգուտ կ'ընէ։ Շատ առատ ճաշէ մը յետոյ մարդ ինքզինքը կը գտնէ ներքսարկութեամբ մը և շատ անգամ վտանգաւոր անմարսութեան մը առաջքը կ'առնու. ուղեւորութենէ առաջ և ուղեւորութեան միջոցին, մի մոռնաք այս հանգիստ դեղը։

Նա որ գիտէ մաքրողական ներքին դեղերու շատ գործածութեան հետեւանքներն և մեծ քանակութեամբ ջուր ներս առնելով յառաջ եկած ալիտաքեր արդիւնքները, ինչպէս են ընդարմացում մեծ աղեաց, պնդութիւն, արիւներթութիւն, պիտի ընտրէ միշտ այս նոր դեղն, որ ազդեցութիւնը նոյն կը մնայ քանի մը տարի վերջն իսկ։

Դեղատանց մէջ կը ծախուի.

1 *ամբողջ շիշ*	1 *մէճիտիէ*
½ *շիշ*	½ »
¼ »	¼ »
Գրխոր	½ *մէճիտիէ*

Գործարանին նշանն է գրեխ մը և անունն էթիքէթներուն և շիշերուն վրայ։

ՏՐ. ՌՈՒԱԴՄԱՆՆ

Մասնագէտ որովայնի խօթութեանց և կանանց հիւանդութեանց

Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ համար միակ կեդրոնատեղին է Տր. Շմիտէկ, յԱդրիանուպոլիս։—Ի Կ. Պոլիս կը ծախուի Պ. Գադրոբիտէսի դեղարանն, Քարաքէօյ թիւ 5 և ի Դեղագործական Մթերանոցն, Մեծ փողոց Ղալաթիոյ, 35, *Կայարան Պէշիքթաշի Թըրամուէյից։*

Ծան. Մաքրողականի յաստարանն 3000 *Ֆրանքի տուգանաց և դատին ծախուց դատապարտեց Պրուինսման և Գոնադանդին խմբագիրներն, այս դեղին դէմ գրած լինելնուն համար։ Պոււա-լը-Տիւքի վերաքննիչ ատեանը բոլորովին հաստատեց այս վճիռը։* (12 *մայիս* 1885)։ 979 23—27

Ց. ՄԱՍԹԷՈՍԵԱՆ

ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ

Ի ՊԱՑՊԸԼ ՀԱՌԸՋ
ՖԻՆՃԱՆՃԼԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ Կ. ՊՈԼԻՍ

Սոյն կազմատան մէջ կան Եւրոպական նորընտիր և կատարելագործեալ մեքենաներ որոնցմով կը կազմուին և կը յօրինուին

ԶԱՓԱՒՈՐ ԳՆԵՐՈՎ.

ԳԻՐՔԵՐ *գեղեցիկ և հաստատուն*
ՏՈՒՄԱՐՆԵՐ, *վաճառականական եւն*
ԱՑՑԵՏՈՄՍՆԵՐ, *խիստ մաքուր և ընտիր։*

Յաճախորդաց դիւրութեան համար կազմատունը ունի իրեն կցորդ վաճառատուն մը Թիւ 27 Ֆինճանճըլար-Եօգուշը, ուր կ'ընդունուին յանձնարարութիւնք և ուր կը վաճառուին նաեւ գրադրական ամեն տեսակ պիտոյք, ընտիր թուղթ, գրիչ, տումարք, պայուսակ, գրապանակ են են։ 736

ՍԻԿԱՐԷԹԻ
ՃՇՄԱՐԻՏ
ԾԽՈՂՆԵՐԸ
Պարտին գործածել
միմիայն 811

JOB

Կամ բնաւ չծխել
ԺԱՆ ՊԱՐՏՈՒ
Ստորագրութիւն
Jn Bardou
այս նշանով միայն կը լինէ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ընդ մէջ Անգլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնօ
Ալպանօ	2,000	Լէբանդօ	4,560
Անճէլօ	3,000	Մարէնկօ	4,300
Արկօ	1,300	Մարդէլլօ	2,500
Գասսանօ	3,500	Միլօ	2,000
Գօլոմպօ	2,200	Նէրօ	2,000
Գրաւօ	2,000	Օթէլլօ	5,000
Գէյրօ	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գալիբսօ	2,500	Օբօրդօ	4,500
Գամէօ	2,400	Օդդօ	2,000
Գադօ	2,000	Բասիֆիք	1,200
Գամօ	2,700	Բալէրմօ	3,200
Տիտօ	2,500	Բատզէր	1,700
Տօմինօ	1,800	Ռիկօ	2,800
Էրադօ	2,600	Ռինալդօ	4,400
Ֆրադօ	2,600	Ռիալդօ	3,200
Ֆալքօն	800	Ռօլլօ	3,000
Ֆիդօ	1,700	Ռօմանօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Ռօմէօ	3,500
Կալիլէօ	3,500	Սալէրնօ	4,000
Կիդանօ	2,200	Սաբֆօ	2,000
Կօզօ	1,800	Սիլվիօ	2,000
Կրանադօ	2,200	Սորէնդօ	4,300
Հանկօ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիդալկօ	3,000	Թիկէր	1,300
Հիւմպէրդօ	1,200	Թօլէտօ	2,800
Ճիւնօ	2,300	Թօրանդօ	3,600
Քէլսօ	2,[illegible]00	Եէտօ	4600
Քօլբինօ	2,2[illegible]0	Զէբրա	3,000
Լէօ	2,[illegible]00	Զէնօ	11,0

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւնները կընծայուին

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ Ն. ՀԻԼՏ ԵՒ ՈՒԻՑՕ
Գործակալք
Թիւ 17–18, Քիւչիւք Միւսէճ խան Ղալաթիա

851

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվըրփուլ և Արեւելից մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոն.
Ալճէրիան	2500	Ֆավոնեան	3700
Ալզասիան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անատոլեան	2500	Ֆլավեան	3700
Աթենեան	2500	Իպերիան	5500
Արապիան	3700	Իլլիրիան	5500
Պավարիան	6000	Իսդրիան	5500
Պուլկարիան	6000	Լեսպիան	2200
Գասթիլեան	800	Լիկուրեան	2500
Սայրենեան	2000	Լիսպոն	800
Տաւրօս	700	Օլիմբոս	700
Էճիբշըն	3700	Բերսիան	3800
Ֆապիան	3700	Վալենսիան	6800
Ֆալերնիան	3700	Վիրճինեան	6800

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՕՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 1, Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Ղալաթիա.

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվըրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆօնթէն.
Ճիպրալթար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք
Աղեքսանդրիա, Հ. Լ. Վահման և ընկ.
Մալթա, Ա. Քամիլլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրօկորտաթօ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիթըլ և ընկ.

846

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ՇԻՐՔԻԹԻ ԽԱՅՐԻՅԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

664

1887 ՕԳՈՍՏՈՍ 1 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՕԳՈՍՏՈՍ 31

Վոսփորէն ելնող շոգենաւներ

11 30 Եէնիմ. Մէզ. Պէօյիւք. Թար. Եէնիք. Սթէն. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
11 30 Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
11 30 Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Գապաթ.
11 30 Պէյգ. Բաշպ. Չուպ. Գանըճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյ. Գուզ.
12 15 Գավագներ Մէջարպ. Պէօյիւք. Թար. Պէյգ. Բաշպ. Չուպուգլը Գանըճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանի. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Պէշիքթաշ
12 15 Եէնիմ. Մէջարպ. Պէօյ. Թար. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշ.
1 — Եէնիմ. Մէզ. Պէօյ. Թար. Եէնիք. Սթէնիա Պօյաճ. Ռ. Հիս. Պէպէք Արն. Գուր. Օրթ. Պէշ.
1 45 Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյ. Թարպ. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշ.
2 45 Պէօյիւք. Թարպ. Պէյգօզ. Բաշպ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ.
2 30 Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
3 15 Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյիւք. Քիրէճպ, Թարպ. Եէնիք. Սթէն. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
3 35 Մէզպ. Պէօյ. Թարպ. Պէյգօզ Բաշպ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիքթաշ
4 15 Ա. Գավագ Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
4 45 Պէօյ. Պէյգ. Բաշպ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վան. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ, Իւսկ.
5 30 Եէնմ. Մէզ. Պէօյիւք. Թար. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուր. Օրթ. Պէշիք.
7 — Եէնիմ. Մէջարպ, Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ. Բաշպ. Եէնիք. Միրկ. Գանըճ. Ռ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Արնավ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիք. Իւսկ.
7 45 Ա. Գավ. Եէնիմ. Մէջարպ. Պէօյիւքտէրէ Թարապ. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.
8 45 Պէօյ. Թար. Պէյգօզ Բաշպ. Չուպուգլը Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.
8 45 Եէնիմ. Մէզ. Պէօյ. Քիր. Թար. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիք.
9 30 Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյ. Թարպ. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիք.
10 — Եէնիմ. Մէզ. Պէօյ. Թար. Եէնիք. Սթէնիա Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
10 30 Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիքէօյ Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
10 45 Մէզպ. Պէօյիւք. Թարպ. Պէյգօզ Բաշպ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.
11 — Եէնիմ. Մէջարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Արնավ. Օրթաք. Պէշիք.
11 50 Արնավուտքէօյէն ուղղակի Կամուրջ

Կամուրջէն ելնող շոգենաւներ

12 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյ. Մէզպ. Եէնիմ.
1 — Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէօյ. Մէզպ. Եէնիմ.
1 30 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանըճ. Չուպուգլը Բաշպ. Պէյգօզ Թարպ. Պէօյիւք. Մէզպ.
1 45 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պօյաճ. Սթէն. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզպ. Եէնիմ. Ռ. Ա. Գավագ
2 — Գապաթ. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյ. Չէնկէլ. Արնավ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար Գանըճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշպ. Պէյգ. Թարապ. Պէօյիւք. Մէջարպ. Եէնիմ.
2 30 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէօյ. Մէզ. Եէնիմ.
3 — Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Չուպ. Բաշպ. Պէյգօզ Թարպ. Պէօյիւքտէրէ
3 30 Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյ. Մէջարպ. Եէնիմ.
4 30 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պօյաճ. Սթէն. Եէնիք. Թար. Պէօյիւք. Մէզ. Եէնիմահալլէ.
4 45 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Չուպ. Բաշպ. Պէյգօզ Թարպ. Պէօյիւքտէրէ
5 30 Գապ. Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Պէյգ. Թարապ. Պէօյ. Մէջարպ. Եէնիմ. Ռ. և Ա. Գավագ.
6 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյ. Մէզ. Եէնիմ.
6 45 Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսր. Գանըճ. Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք.
8 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէն. Թար. Քիր. Պէօյ. Մէզ. Եէնիմ.
9 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէօյ. Մէզ. Եէնիմ.
10 — Գապ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վան. Գանտ. Ա. Հիսար Գանըճ. Չուպուգլը Բաշպ. Պէյգ. Թար. Մէզ. Ռ. և Ա. Գավագ.
10 15 Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պօյաճ. Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Քիրէճպ. Պէօյիւք. Մէջարպ. Եէնիմ.
11 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկէօն Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէջարպ. Եէնիմ.
11 — Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանըճ. Չուպ. Բաշպ. Պէյգ.
11 15 Կամուրջէն ուղղակի Արնավուտքէօյ
11 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկ. Վան.
12 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.